
Kakmo
ca egno
boga
u nscapaga...

КАКТО СА ЕДНО ВОДА И ЖАЖДА... ПОРТУГАЛСКА КЛАСИЧЕСКА ПОЕЗИЯ

Превод: Симеон Хаджикосев

chitanka.info

СИМЕОН ХАДЖИКОВСКИ ПРОЗОРЕЦ КЪМ НЕПОЗНАТИ СВЕТОВЕ

Може би поради географското им положение (България е разположена в крайната югоизточна, а Португалия — в крайната югозападна част на Европа) контактите между двете страни са били твърде ограничени през вековете. И ако бъдем по-конкретни, трябва да признаем, че португалската литература е почти непозната у нас. Единствените имена, които говорят нещо на българския интелегент, са тези на великия португалски ренесансов поет Луиш де Камоинш и на преведения неотдавна наш съвременник Фернанду Песоа.

А португалската класическа поезия таи непреходни ценности, които заслужават да станат достояние на българския читател. Създавана в продължение на девет столетия на Иберийския (Пиренейския) полуостров, португалската поезия не е „бедна сестра“ на испанската, както мнозина са склонни да мислят, а оригинална естетическа реалност с европейска значимост.

Първата изненада поднася средновековната португалска поезия, създадена през XIII-XIV в. Тя е рожба на провансалската куртоазна лирика, творена от трубадури и жонгльори в независимото южнофренско кралство Прованс през XII-XIII в. След разгрома на албигойци, валденси и катари от войските на Симон дьо Монфор през 1229 г., когато и Провансалското кралство престава да съществува, десетки трубадури побягват на юг, за да се спасят от терора и мракобесието на победителите от север. Част от тях отива в Италия и става вдъхновител на т.нар. „сладостен нов стил“ на Болонската школа, чийто най-бележит представител е Данте Алигиери.

Други трубадури намират подслон в Испания и Португалия, където само след две-три десетилетия под тяхно влияние разцъфтява лириката на иберийските поети от средновековието, без които не можем да си представим и великолепната испанска и португалска ренесансова поезия.

Но влиянието на провансалската поезия, наричана в църковните документи на епохата *carmina amatoria* (любовна песен), е неотделимо от въздействието на арабската поезия и особено на т.нар. Моашааш, създадени от арабския поет Мокадам от Кабра (недалече от Кордова) през X в. Да не забравяме, че когато възниква средновековната поезия на Пиренейския полуостров, войната с маврите (т.нар. Рсконкиста) е в разгара си и въздействието на арабската поезия върху португалската, кастилската, каталанската и андалусийската поезия е неизбежно. В много португалски фолклорни песни от онази епоха (XI-XIII в.) любимият е наречен „ал-хабиб“ вместо „амигу“.

Най-общо казано, португалската средновековна поезия се разделя на сатирична (*cantigas de escambo e mal dizer*) и лирична (*cantigas de amor, gentilezas*). Още в тази твърде приблизителна подялба се оглеждат съществените отлики на иберийската от провансалската поезия.

Провансалската лирика е почти напълно куртоазна, тя не познава демократичността на фолклорната стихия, отприщена в столетните войни с маврите. Въпреки че и на Пиренейския полуостров поезията процъфтява край кралските и аристократическите дворни, тя е пропита от дълбоко народностен дух.

Разцветът на португалската средновековна поезия съвпада с кралуването на дон Диниш през последните десетилетия на XIII в. и първата четвърт на XIV в. Внук на прочутия крал Афонсу X Мъдри, останал в паметта на поколенията и като поет, дон Диниш е образец на просветен владетел и даровит творец. Той е основател на Португалския университет в Лисабон (1290 г.), въвел простонародния език в официалните документи. Но по-важно е да се подчертае, че дон Диниш е бил плодовит и надарен трубадур, автор на 138 песни, сред които преобладават любовните. Открояват се т.нар. *cantigas de amigo* (бухв. приятелска песен), наречена така, тъй като текстът е адресиран към приятел (приятелка) — душеприказчик, и подигравателните песни.

Дон Диниш е най-талантливият поет сред една поредица певци от кралско потекло, уникално явление в световната поезия. И незаконният му син дон Афонсу Саншиш, причинил на баща си неприятности около престолонаследията, също е бил талантлив лирик.

Средновековните португалски поети се делят на две основни категории — жонгльори и трубадури. Към жонгльорите се причисляват и т.нар. сегрейш (букв. тайни, засекретени), които били обеднели дворяни, препитаващи се от поезията си. Жонгльорите (порт. жуграиш) често получавали благороднически титли. Такъв жонгльор е бил Бернал (Бернарду) де Бонавал, който бил на служба при двора на крал Афонсу X.

И трубадурите били два вида: от буржоазен, т.е. незнатен произход като Жуау Айраш де Сантягу и Перу (Педру) Миогу и благородници като дон Афонсу III, дон Диниш, дон Афонсу Саншиш и др.

За трубадурите Жуау Лопиш д'Улюа. Жуау де Гиляде, Жуау Куелю, Нуну Фернандиш Турнеол знаем със сигурност, че са творили при двора на крал Афонсу III, бащата на дон Диниш. Вероятно от тях младият престолонаследник се е учил на поезия. Негов по-голям връстник вероятно е бил Руй Кеймаду (букв. Руи Обгорелия), осмиван нееднократно в поетическите сборници заради преувеличенията при разработката на темата: „Смърт от любов“.

По-специално внимание заслужава галисийско-португалският поет Фернанд Ишкиу (XIV в.), един от последните трубадури, родом от Компостела, прочутото в средновековието място за поклонение на Сантяго. В сборниците Ишкиу е обозначен като „жонгльор и войник“ (той взел участие в обсадата и превземането на Алхесирас в 1309 г.). При него и „приятелските“, и „подигравателните“ песни достигат забележително съвършенство, което вече предвещава психологическата нюансировка на поетите от епохата на Ренесанса.

Португалската ренесансова поезия съвпада с XVI в., епохата на най-големия възход на кралството, свързан със завоевателните походи на конкистадорите и с Великите географски открития. Това е време на необикновено политическо могъщество и на разцвет на изкуството в страната. Тогава Португалия съперничи на по-силната си съседка Испания, превръща се във велика морска държава и нищо не предвещава трагичния упадък след 1580 г., когато тя става за дълго време владение на испанската корона.

Тази велика преломна епоха създава типа на поета мореплавател и несретник, пред чиито очаровани очи се разкриват необятните океански простори и се променя представата за света и човека.

Четвърт век преди в Алкала де Енарес да се роди великият испанец, героят от Лепанто, наричан el Manco (Едноръкия), обезсмъртил се чрез своите духовни рожби Дон Кихот и Санчо Панса, в Португалия се ражда друг голям авантюрист и страдалец, наричан от съвременниците си не без издевателство Едноокия, тъй като изгубил едното си око в битка в Северна Африка.

Луиш Ваш де Камоинш (1524–1580) действително е най-великият португалски ренесансов поет, чрез чието творчество португалската поезия внася съществен принос и в световната. На младини честолюбивият потомък на дребни благородници води бурен и неуреден живот в Лисабон, откъдето често го прогонват. Заради това, че наранил тежко един царедворец на дуел в 1552 г. Камоинш бил затворен в тъмница, където престоял осем месеца. За щастие оздравелият благородник му простил (по писмото-прошка от 7.III.1553 г. косвено съдим и за годината на раждането на поета) и през пролетта на същата година го натоварили на кораба „Сау Бенту“ по посока към Индия.

Преди да стигне до португалската колония Гоа, поетът взима участие в експедиция по Малабар, Червено море и Персийския залив. По-късно отива до Молукските острови, а през 1557–1558 г. е в Макао, португалска колония в Югоизточен Китай. Камоинш се замогва от административната длъжност, която заема в Макао, но изгубва всичко припечелено, когато претърпява коработушение при устието на река Меконг. От „Лузиадите“ знаем, че е спасил текста само на великата си поема, но не е известно със сигурност дали поетът не се е изразил образно, в смисъл, че е знаел поемата си наизуст.

Въпреки че е автор на стотици стихотворения — песни, елегии, сатири и сонети, приживе Камоинш е отпечатал само три. През 1572 г. той публикува с кралско позволение първото издание на поемата си „Лузиадите“.

В настоящото издание Камоинш е представен с три различни дяла от поетическото си творчество — песни, сонети и откъс от великата му поема. Обикновено представата за Камоинш се покрива с „Лузиадите“ и със сонетите му, считани с основание за един от върховете на този труден ренесансов жанр. Но тя не може да бъде пълна, без да се имат предвид прелестните му песни по фолклорни мотиви. У него фолклорната стихия и неоплатоническите устремии,

възприети чрез Петрарка и италианското Чинкуеченто, са две страни от неделимата му същност, както си съжителствуват няколко десетилетия по-късно духът на испанското романсеро и на бароквата мистическа ирационалност в творчеството на великия му испански събрат Луис де Гонгора.

Поемата „Лузиадите“ (по латинското наименование на Португалия в древността — Лузитания) е представена с началото на пета песен, в която се разказва за похода на флотилията на Вашку да Гама през 1497–1498 г., когато бива открит южният морски път към Индия. Макар че говори от името на Вашку да Гама, Камоинш всъщност споделя личните си преживявания от дългогодишните си скитосвания по морета и океани. Написана в октави по подобие на италианската ренесансова поема (Пулчи, Боярдо, Ариосто), творбата е силно повлияна от „Одисея“, „Енеида“, както и от поемите на Ариосто.

Но Камоинш не е начало, а връх на португалската ренесансова литература. Преди него, а и редом с него творят много талантливи поети, без които картината на блестящия ренесансов век в Португалия би била непълна.

В началото на тази поредица от имена се извисява привлекателната фигура на Жил Висенте (1465–1537), бащата на португалската драма и театър, служил при кралете дон Мануел I и дон Жуау III като придворен драматург. Както повечето от своите съвременници, и Висенте е бил двуезичен писател, пишел е едновременно на кастилски и на португалски (11 от драмите му са писани на кастилски, 15 — на португалски, а останалите — и на двата езика). Творчеството му е необикновено богато в жанрово отношение: Висенте създава литургически драми, комедии, трагикомедии и фарсове. Както отбелязва Антониу Сарайва в „История на португалската култура“ (1955 г.): „Жил Висенте направи опит за синтез, обединявайки алегорията, присъща на религиозното моралите, и фарса с реалистично вдъхновение: такава е особената нестабилна форма, която му отрежда изключително място в развитието на европейския театър.“

Откъсите, поместени в настоящия сборник, свидетелствуват за силата на реалистичното вдъхновение у Жил Висенте, преминаващо ту в яростна сатира, ту в натуралистични акценти, чрез които в

изисканата ренесансова поезия властно и грубо проговаря гласът на потиснатите социални низини.

Същински родоначалник на португалската ренесансова поезия е Са де Миранда (1481–1558). Незаконен син на каноника Гонсалу Мендеш, Миранда отрано се насочва към кариерата на учен и хуманист по подобие на италианските хуманисти, които обожават. След завършване на Лисабонския университет получава титлата доктор на науките и известно време ръководи катедра в него.

От 1521 до 1526 г. поетът е в Италия, където се запознава с изкуството и поезията, създадени за две столетия Ренесанс. В Рим Миранда е допуснат в кръга на прочутата Витория Колона, така че не е изключено предположението да е познавал лично и Микеланджело.

На връщане от Италия Са де Миранда се свързва в Испания с известните писатели Хуан Боскан и Гарсиласо де ла Вега. Поетът владее италиански и испански и това му помага да следи в общи линии развитието на европейската поезия. Повлиян от италианския „сладостен нов стил“ и от платонизиращата поезия на Петрарка, Миранда е инициатор на т.нар. нов размер (*a medida nova*) в португалската поезия.

Съзерцателен човек, склонен към уединение, Са де Миранда се оттегля в имението си Тапада, на левия бряг на река Нейва, недалече от Дуаш Игрежаш, където, вдъхновен от идеала на Хораций за безметежен живот сред лоното на природата, започва да пише на португалски и на латински своите еклоги.

Още през 30-те години на XVI в. Са де Миранда е вече най-авторитетният португалски поет и става духовен глава на литературната група на „италианизиращите“ (*os Italianizantes*), в която влизат дон Мануел де Португал, Перу де Андраде Каминя, Франсишку де Са де Менезиш, Антониу Фереира и др.

Лирическата поезия на Миранда също има двоен източник — платоническо-петраркистки и народнопесенен. Но в сонетите на поета темата за безвъзвратно отлитащото време и за трагичността на битието достига до глъбини, които напомнят за гения на Шекспир. Въпреки че сравнен с бурния живот на Камоинш, животът на Миранда е лишен от вълнуващи събития, поезията му е спотаено трагична и се успоредява с преживяванията на модерния човек.

Връстник и близък приятел на Са де Миранда е Бернардин Рибейру (1482–1552). И той учи в Лисабонския университет и страда от нещастна любов, рана, която носи в сърцето си до края на живота. Изглежда, е заминал за Италия заедно със Са де Миранда, но се завръща по-рано от него (1524 г.) и кралят дон Жуау III го назначава за придворен историограф.

Пише романа си „Момиче младо...“, в който разказва тъжната история на любовта си.

Проф. Тейшейра Рибейру твърди убедено, че името Рибейру е анаграма на Абраванел, прочут португалски философ-неоплатоник, автор на твърде популярната през XVI в. книга „Диалози за любовта“ (1535 г.), излязла на италиански език под псевдонима Лиау Ебреу.

Легендата за мнимото авторство е един от често срещаните митове в световната литературна история. Още по-често се среща тя в Португалия, където по силата на редица културно-исторически обстоятелства животът на ренесансовите писатели е по-слабо документиран, отколкото този на английските им събратя. И ако тезата на Т. Рибейру намира малко привърженици, името на Крищовау Фалкау (1515(18)-1555?) е обвито в мистичен ореол. Този поет е написал единствено поемата „Кришфал“, отпечатана през 1554 г. в италианския град Ферара. В нея има стихове, заимствувани от Б. Рибейру и явни подражания на този поет. Името на лирическият герой Натониу пък е анаграма на Антониу, пасторалния псевдоним на Рибейру.

Тези, а и някои други съображения са залегнали в тезата на португалския литературовед Делфим Гимараиш, който в началото на века пише две книги, оспорващи авторството на Фалкау за поемата „Кришфал“. Но нека не влизаме в подробности около тази вълнуваща полемика.

„Писмо“, с което е представен Кр. Фалкау в настоящия сборник, е автентичен документ на онази сурова епоха. Придворният паж Кр. Фалкау се влюбва в красивата Мария Брандау, но тъй като е много беден, младите хора се венчават тайно. Когато истината се узнава, родителите на Мария обвиняват поета, че прелъстил невръстната им дъщеря, поради което той бил затворен в Лисабонската крепост, където престоява цели пет години. Междувременно Мария била изпратена от родителите си в манастир, недалече от Коимбра. „Писмо“ е израз на

накипялата болка на младежа, чиято единствена вина е била бедността. Но това писмо от затвора, както ще видим, не е единственото в португалската поезия.

Сред ренесансовите поети заслужава да се спомене и Антониу Ферейра (1528–1569), последовател и приятел на Са де Миранда, поет и драматург, въвел одата в системата на португалските лирически жанрове. Той е забележителен пурист в литературния език и страстен патриот. Това проличава от поместеното в сборника „Писмо до Перу де Андраде Каминя“, член на поетическата група около Са де Миранда.

Последната част е посветена на поетите от епохата на Просвещението, предромантизма и романтизма. Свързани с просветителските устремии на епохата, поетите от XVIII в. са поумозрителни и дидактични, не притежават непосредствената мощ и сила на Камоинш и Миранда. И все пак и през тази епоха продължава традицията на класическия ренесансов сонет, намерил изящен майстор в поезията на Жуау Шавиер де Матуш (ок. 1730–1789), който следва традициите на Камоинш.

Но Португалското просвещение не е френският „век на светлините“, подготвил умовете за приближаващата революция, по изразу на Енгелс. То протича под знака на сурова и бдителна феодално-католическа реакция, която пресича и най-невинния опит за свободомислие. Черната сянка на Инквизицията омрачава живота на повечето от талантиливите поети от онова време, някои от които завършват дните си в емиграция.

Особено показателен е случаят с Жузе Анащасиу да Куня (1744–1787), изтъкнат физик и математик и известно време ръководител на катедрата по геометрия в университета в Коимбра. През 1777 г. Инквизицията му отправя обвинение, че „пише деистични стихотворения и чете книги от нечестиви философи“. На следващата година книгите му са осъдени на аутодафе, а самият той на затвор и изгнание заради „отстъпничество и ерес“.

Куня бил почитател на Шекспир, превеждал Волтер. Поради преследванията на Инквизицията стиховете му са били публикувани в Португалия повече от половин век след смъртта му.

С възвишената си патетика поемата „Прегръдка“ предвещава духа на романтизма. Но същевременно тя е свидетелство за лично изживяна драма. Писана в затвора, поемата е адресирана до

приятелката на Куня Маргарида, с която той не бил свързан в брак и това обстоятелство изиграло неблагоприятна роля при съдебния процес. Поемата е най-страстната защита на любовта, като висше човешко достояние, в португалската поезия.

Типологически сходен с оглед на любовната тема, макар и твърде различен по същество, е случаят с Томаш Антониу Гонзага (1744–1810), напуснал Португалия на 7 години и прекарал живота си в Бразилия и Мозамбик. Назначен за квестор на мините във Вила Рика (Бразилия), четиридесетгодишният поет посвещава стиховете си на една прелестна седемнадесетгодишна девойка, назовавана от него Марилия. Тази идилия продължава няколко години. В 1789 г. само дни преди сватбата на Гонзага с любимата жена той бива арестуван по т.нар. Миньорско съзаклятие, целящо отделянето на Бразилия от метрополията и провъзгласяването на независимостта ѝ. През трите години, които прекарва в затвора, преди да бъде експулсиран в Африка, поетът пише трогателни стихове, посветени на Марилия, която обаче отказва да тръгне с поета за Мозамбик след излизането му на свобода.

Интересна фигура в поезията от онази епоха е Филинту Илизиу, поетически псевдоним на отец Франсишку Мануел ду Насименту (1734–1819). Незаконен син на дребен благородник и продавачка на риба, Илизиу получава добро образование и отрано се отдава на литература. Едва 22-годишен създава собствена литературна труппа (Рибейра даш Науш), с която се противопоставя на новооснованата школа, назована „Аркадия“. Преследван от Инквизицията заради свободомислието си, поетът е принуден да избяга във Франция, където преживява по-голямата част от 40-годишното си изгнание. Свидетел на великите събития във Франция, той се възхищава от романтиците, превежда Хораций. Лонг, Лафонтен, Расин, Шатобриан. Младият Ламартин му посвещава стихотворение.

Маркиза де Алорна (дона Лионор де Алмейда. 1750–1839) в младите си години е ученичка на Ф. Илизиу по латински и чрез него попада в средата на най-талантливите поети на епохата. Увлеча се от идеите на френските просветители Волтер. Русо, д'Аламбер. Омъжва се за пруския офицер граф Ойнхаузен, когото придружава във Виена, и се запознава с немскоезичната литература.

Маркиза де Алорна е португалската Мадам Дьо Стал, с която я сближава и опозицията ѝ спрямо Наполеон. Талантлива, но

неуравновесена, тя живее известно време в изгнание в Англия. Поетическият стил на маркиза де Алорна е преходен — в него се редуват класицистични черти с типични романтични мотиви на неясна скръб („новата болка“, по изразу на поетесата).

Последният представен поет е Антониу Фелисиану де Кашилю (1800–1875), един от най-големите португалски романтици. Младостта му съвпада с подема на аркадското движение, създадено още в предходния XVIII в., което се противопоставя на херметизма и мистиката на гонгоризма, едно типично бароково явление в испанската и в португалската литература. Девизът на аркадци, насочен срещу украшателството в поезията, гласи: „Да се изхвърля непотребното.“

Но и португалският романтизъм е твърде своеобразен. Както свидетелствува творчеството на предходниците му, в него са заложени две противоречиви тенденции — класицизираща и собствено романтична. Първата е свързана с „учената“ петраркистка линия в португалската ренесансова поезия, а втората — с фолклорно-демократичната. Така е и у Кашилю. Неговите „Писма на Ехо до Нарцис“ сякаш предвещават класическата безметежност на френските парнаристи, докато кантилената „Тринадесетгодишна“ е виртуозна интерпретация по фолклорни мотиви, познати още от средновековната поезия.

Настоящият сборник е първи опит да бъде приобщен българският читател към богатия и непознат у нас свят на португалската класическа поезия. Той не претендира за пълнота и изчерпателност, не е антология в традиционния смисъл и отразява личните предпочитания на съставителя преводач. Ако предизвика любопитството и симпатиите на нашия читател и стане причина за появата на нови поетически преводи от португалски, скромната цел, която си е поставил преводачът, ще бъде постигната.

Симеон Хаджикосев

СРЕДНОВЕКОВИЕ ТРУБАДУРИ И ЖУГРАИШ

ДОН ДИНИШ (XIII В.)

ДОН ДИНИШ ЛЮБИМИЯ МИ, ДРУЖКЕ, НЕ ЖЕЛАЯ...

*Любимия ми, дружке, не желая
ни да се мъчи, ни да е блажен,
а само искам да е влюбен в мен,
та да го водя, както аз си зная:
не ща го здрав, не искам да умре,
не го отчайвам — да не ме презре.*

*Ако съм мила, ще се убеди,
че е с голямата любов дарен
и току-виж, изтърсил някой ден,
че ме обича, та не ми вреди:
не ща го здрав, не искам да умре,
не го отчайвам — да не ме презре.*

*Ако, не дай си боже, някой ден
помисли си, че мразя го момчето,
от мъка — виж — увиснал на въжето,
та да ми бъде всеки риск спестен,
не ща го здрав, не искам да умре,
не го отчайвам — да не ме презре.*

*И току-виж, животът отлетял —
между наслади и любовна жал.*

ДОН ДИНИШ ПАСТУРЕЛА

Хубавица приветлива
за любимия тъжеше
и ще ви река — не беше
ни доволна, ни щастлива.
Каза ми: „Жена не бива
много да се доверява.
Ако тя е разсъдлива,
жертва на лъжа не става.“

На ръка бе покачила
папагал един прекрасен,
неизменно сладкогласен;
пролетта бе превалила.
Тя му каза: „Птичко мила,
за любов какво би дала,
както виждаш ме без сила?“ —
па се просна премаляла.
И започна се тогава
целодневна пантомима —
ту в несвяст изпада мнима,
ту отново се свестява.
„Богородице — припява, —
що за страшна несполука?“
Папагалът наставлява:
„Няма нищо, щом съм тука.“

„Мигом бих се изцерила —
рече тя, — добър да беше,
истината да речеше;
да живея нямам сила...“
Каза той; „Сеньора мила,

*господ радости ти дава;
взор да беше извисила —
милият ти се задава.“*

ДОН ДИНИШ
НЕ БИХ СЕ ЧУДИЛА, АКО УМРЕШ...

*Не бих се чудила, ако умреш,
че хубостта ми е прочута, знам,
за мен е тя от бога дар голям,
ала за теб е смърт, ще разбереш,
 че не е чудно някой да умре,
 ако прекрасния ми лик съзρε.*

*Ако умреш, в това аз нямам дял;
тъй би загинал всеки на света,
ако съгледа мойта красота.
Мен господ хубава ме е създал
 и не е чудно някой да умре,
 ако прекрасния ми лик съзρε.*

*Ако стрелите си Амур жесток
забие в тебе, знай: не съм ти враг,
приятелю, и ще ти кажа пак,
че щом ме е създал красива бог —
 то не е чудно някой да умре,
 ако прекрасния ми лик съзρε.*

*От бога дар е той и не мисли,
че твойта участ днес ще ме смили.*

ДОН ДИНИШ
НЯМА ГО, НЯМА МОЯ МИЛ ОЩЕ...

*Няма го, няма моя мил още,
а мина срокът уречен снощи.
Мамо, ще умра от любов!*

*Няма го, няма моя наречен,
а мина вече срокът уречен.
Мамо, ще умра от любов!*

*А мина срокът последен вече.
Защо, проклетник, с клетва се врече?
Мамо, ще умра от любов!*

*А мина срокът, зора просветва.
Защо, проклетник, погази клетва?
Мамо, ще умра от любов!*

*Защо, проклетник, така измами?
Тая измама най дотежа ми.
Мамо, ще умра от любов!*

*Защото, клетник, клетва забрави,
в душа ми, мамо, пепел остави.
Мамо, ще умра от любов!*

ДОН АФОНСУ САНШИШ
(XIII В.)

ДОН АФОНСУ САНШИШ
ЩОМ, ДРУЖКЕ, МОЯТ МИЛ СЕ ЗАДАДЕ...

*Щом, дружке, моят мил се зададе
и питам го защо е закъснял,
ти само за моми му говори,
та, без да иска, да се издаде,
да видим истински ли той гори
по тази, що е в стихове възпял.*

**ЖУАУ ДЕ ГИЛЯДЕ
(XIII В.)**

**ЖУАУ ДЕ ГИЛЯДЕ
ПРИЯТЕЛЮ, ЧУДЕСНО ЗНАЯ...**

*Приятелю, чудесно зная,
че бе голяма любовта ти,
че господ-бог ни я изпрати
и много дълго тя изтрая,
ала сега ще ти призная:
тя отлетя.*

*Ах, нашата любов без мяра!
Как с тебе вярвахме и двама,
че друга като нея няма,
освен на Бланифльор и Флоара,
но модата труверска стара —
тя отлетя.*

*Като в душевна слепотия
говорех с тебе непрестанно
за любовта ни постоянно
и лудостта не помрачи я,
но чувството, Жуан Гарсия,
то отлетя.*

*Да, цялата ни лудост плитка,
тя отлетя.*

*Отиде медената питка,
отиде тя.*

ЖУАУ АЙРАШ ДЕ САНТЯГУ (XIII В.)

ЖУАУ АЙРАШ ДЕ САНТЯГУ ЛЮБИМИЯТ МИ СТОРИ ТЕЖКО ЗЛО...

*Любимият ми стори тежко зло
и въпреки че скръб ме връхлетия,
реших аз, дружки, пак да му простя.
Отидох днес, ала му рекох зло:
„Дойдох, за да ти кажа, че простих,
но с нашата любов се разделих.“*

*Простих му аз, но не че съм добра
и не за да го видя просветлен.
Та щом очи повдигна той към мен,
изрекох аз: „Изменнико, разбра:
дойдох, за да ти кажа, че простих,
но с нашата любов се разделих.“*

*Измамна беше прошката ми, знам,
защото свърши нашата любов,
но той да се покае е готов,
та казах аз: „Проклетник си голям,
дойдох, за да ти кажа, че простих,
но с нашата любов се разделих.“*

ЖУАУ АЙРАШ ДЕ САНТЯГУ
КРАЙ МЕНЕ ВСИЧКО, ВИЖДАМ, СЕ МЕНИ...

*Край мене всичко, виждам, се мени —
менят се неизменните неща,
менят се хората със възрастта
и стават сякаш други някой ден;
сърцето си единствен не мени
любимият ми, все тъй влюбен в мен.*

*Макар и с труд, откъсва се сърце
от дом и близки, щом го позоват,
откъсва се човек от роден кът,
разделя се дори с имот дарен;
но не променя своето сърце
любимият ми, все тъй влюбен в мен.*

*Видях как всяко нещо се мени:
менят се светове и времена,
човекът — във добро или в злина,
менят се ветровете всеки ден;
сърцето си единствен не мени
любимият ми, все тъй влюбен в мен.*

ЖУАУ СУАРИШ КУЕЛЮ (XIII В.)

ЖУАУ СУАРИШ КУЕЛЮ ПРИКАЗВАХ ОНЯ ДЕН СЪС МОМЪК ДРУГ...

*Приказвах оня ден със момък друг,
ала така, че моят да ме види,
и казах му, когато се обиди,
защо така му правя все напук:
— Приятелю, от злото вкуси ти,
да разбереш и мен какво гнети.*

*За малка разпра беше сгоден час —
приказвах с друг и като смъртник стана,
в сърцето сякаш му нанесох рана.
Попита ме и тъй отвърнах аз:
— Приятелю, от злото вкуси ти,
да разбереш и мен какво гнети.*

*Та там, където с друг пред него бях,
попита ме защо го изтезвам,
дали самата аз го осъзнавам.
А знаете ли как се оправдах:
— Приятелю, от злото вкуси ти,
да разбереш и мен какво гнети.*

**ПЕДРУ АМИГУ ДЕ СЕВИЛЯ
(XIII В.)**

**ПЕДРУ АМИГУ ДЕ СЕВИЛЯ
ПРИЯТЕЛКО, В КОПНЕЖ ИЗГАРЯМ...**

*Приятелко, в копнеж изгарям
по моя мил, ти в изнемога
по твоя мил гориш: не мога
за него все да разговарям.*

*Щом искаш да си побърборим —
за моя мил да поговорим.*

*Но ти ме караш, мили боже,
все твоя мил да възхвалявам,
ако ли не — аз няма ставам,
а всеки ден така не може.*

*Щом искаш да си побърборим —
за моя мил да поговорим.*

*Приятелко, не ти ли стига,
че с теб говоря и защо ли
повтаряш своите неволи;
мен ако питаш — не жали го.*

*Щом искаш да си побърборим —
за моя мил да поговорим.*

*Изглежда, грижата ти днес е
все някой твоя мил да хвали,
приятелко, но не разбра ли,
че аз не мога го понесе.*

Щом искаш да си побърборим —

за моя мил да поговорим.

**ПЕРУ (ПЕДРУ) МИОГУ
(XIII В.)**

**ПЕРУ МИОГУ
СТАНА ХУБАВИЦА...**

*Стана хубавица
рано отзарана,
тръгна да се мие
със вода чешмяна.*

*Весела от обич,
от любов засмяна*

*Тръгна хубавица
рано отзарана
да се мие горе
със вода чешмяна.*

*Весела от обич,
от любов засмяна.*

*Мие си косите
на чешмата горе.
Ей, че се задава
нейната изгора.*

*Весела от обич,
от любов засмяна.*

*Мие си косите
горе на чешмата.
Ето че минава
милият оттатък.*

Весела от обич,

от любов засмяна.

*Милият минава
с обич най-дълбока;
тъй елен планински
свърва край потока.*

*Весела от обич,
от любов засмяна.*

*Милият минава,
преизпълнен с обич,
а елен планински
при потока свърва.*

*Весела от обич,
от любов засмяна.*

**ПЕРУ МИОГУ
МИЛИЯТ МИ Е УГРИЖЕН...**

*Милият ми е угрижен,
от любов по мен гори,
сякаш е елен, улучен
нейде в кралските гори.*

*Милият ми е угрижен,
майко, болен е от страст,
сякаш е елен, пронизан
в царски лов до някой храст.*

*И така бил той съсипан,
че не вижда милост в мен,
та в морето най-дълбоко
щял да скочи някой ден.*

*— Ей, внимавай, дъще моя,
стари хитрини са те;
на несретник се преструва,
докато те уплете.*

*Да, внимавай, дъще моя,
знам го аз, не съм дете:
на нещастник се преструва,
докато те уплете.*

ПЕДРУ ВИВИАИШ
(XIII В.)

ПЕДРУ ВИВИАИШ
ОТИВАТ МАЙКИТЕ НИ В САН СИМОН...

*Отиват майките ни в Сан Симон,
на Девата за да запалят свещ,
но ето и девойките, поглеж,
потеглили сме с тях и те с поклон,
докато палят свещи и се молят,
отвън ще потанцуваме на воля.*

*Момците ни ще дойдат всички там
да видят как пристигаме сега
и как извиваме пред тях снага.
А майките, щом влезнат в оня храм,
докато палят свещи и се молят,
отвън ще потанцуваме на воля.*

*Момците ни при нас като се спрат,
ще видят в утринната хладина,
че все сме хубавици до една,
а майките ни, били дълъг път,
докато палят свещи и се молят,
отвън ще потанцуваме на воля.*

**ЖУАУ ЛОПИШ Д'УЛЮА
(XIII В.)**

**ЖУАУ ЛОПИШ Д'УЛЮА
СКРЪБТА МИ Е ГОЛЯМА...**

*Скръбта ми е голяма,
не спя по цели нощи,
че моят мил го няма.
Ако харесва друга
и ако люби нея,
защо ли да живея?*

*Какво ли да направя?
Такава скръб ме трови!
Той много закъснява —
ако се среща с друга
и ако люби нея,
защо ли да живея?*

*Дали е тъй, бог види,
че аз смъртта си чакам,
щом милият не иде...
Ако си има друга
и ако люби нея,
защо ли да живея?*

*Не е живот, а мъка
да чезнеш във разлъка.*

**БЕРНАЛ ДЕ БОНАВАЛ
(XIII В.)**

**БЕРНАЛ ДЕ БОНАВАЛ
ХУБАВИЦИ, СЛАВА БОГУ...**

*Хубавици, слава богу,
чуден ден за мен наставка.
Ей сега ми известиха,
че се моят мил задава,
че се моят мил задава.
Чуден ден за мен наставка.*

*Чуден ден за мен наставка.
Бог на радост ме обрече.
Ей сега ми известиха:
моят мил пристигнал вече,
моят мил пристигнал вече.
Бог на радост ме обрече!*

*Ей сега ми известиха,
че се моят мил задава,
та съм весела-засмяна,
ах, от новина такава,
ах, от новина такава,
че се моят мил задава.*

*Ей сега ми известиха;
моят мил не бил далече,
та съм весела-засмяна
с новина такава вече,
с новина такава вече —*

моят мил не бил далече!

НУНУ ФЕРНАНДИШ ТУРНЕОЛ (XIII В.)

НУНУ ФЕРНАНДИШ ТУРНЕОЛ УТРИННА ПЕСЕН

*Ставай, друже, защо дремеш в утрини хладни —
всички птици в света любовта възхваляват.
Весела тръгвам.*

*Ставай, друже, защо дремеш в утрини хладни —
всички птици в света любовта днес възпяват.
Весела тръгвам.*

*Всички птици в света любовта възхваляват,
мойта обич и твойта те в унес възпяват.
Весела тръгвам.*

*Всички птици в света любовта възхваляват,
мойта обич и твойта сега споменават.
Весела тръгвам.*

*Мойта обич и твойта те дружно възпяха,
ала сряза ти клоните, гдето седяха.
Весела тръгвам.*

*Те за нашата обич възторжено пяха,
ала сряза ти клона, на който гнездяха.
Весела тръгвам.*

*Сряза ти клона, на който певците гнездяха,
извора пресуши, гдето жажда гасяха.*

Весела тръгвам.

*Сряза ти клона, на който певците гнездяха,
извора пресуши, над който кръжаха.*

Весела тръгвам.

РУИ КЕЙМАДУ
(XIII В.)

РУИ КЕЙМАДУ
ПРИЯТЕЛЮ, ДАЛИ ЛУКАВИШ?...

— Приятелю, дали лукавиш?
В любов сега ми се кълнеш,
а утре другаде ще спреш,
та питам те, какво ще правиш?
— Сеньора скъпа, сам ще избира —
ще дойда скоро или ще умра.

— Теб господ-бог ще ти прости,
че тука клет живот премина,
но ако идеш във чужбина,
кажи, какво ще правиш ти?
— Сеньора скъпа, сам ще избира —
ще дойда скоро или ще умра.

ЩЕВАНУ КУЕЛЮ (XIV В.)

ЩЕВАНУ КУЕЛЮ КРАСАВИЦА СВИЛА САМИЧКА ИЗТОЧВА...

*Красавица свила самичка източва
и с глас мелодичен и сладък започва
песни любовни.*

*На стана красавица нишките вдява
и с глас мелодичен и сладък напява
песни любовни.*

*— За бога, девойко, изглежда, линееш
от мъка сърдечна, щом тъй сладко пееш
песни любовни.*

*За бога, девойко, ти в мъка изтляваш
от жажда сърдечна, щом все си напяваш
песни любовни.*

— Яла си ти лешояд, та познаваш.^[1]

^[1] Този странен на пръв поглед стих е свързан с птицегаданието, известно още в класическата елинска древност и разпространено и в средновековна Португалия. Очевидно се е считало, че вкусилият месо от лешояд получава ясновидски дар. ↑

**ЩЕВАНУ КУЕЛЮ
МИЛИЯТ ДНЕС ДА МЕ ЗЪРНЕ...**

*Милият днес да ме зърне,
мигом след мене ще свърне.
Аз ще се къпя в реката.*^[1]

*Милият днес да ме види —
с мен, дете ида, ще иде.
Аз ще се къпя в реката.*

*Кажат ли те на момчето,
свалям си мигом дрешлето.
Пък ще се къпя в реката.*

^[1] Това е една от малкото еротични песни в средновековната португалска поезия. Героинята иска любимият да я види как се къпе в реката и същевременно се срамува от тази мисъл. ↑

ФЕРНАНД ИШКИУ
(XIV В.)

ФЕРНАНД ИШКИУ
ЛЮБОВНА ПЕСЕН

*Амур, при тебе ида съкрушен
от моята сеньора; всеки ден
те праща да ме будиш — уморен
и смазан съм от мъка аз почти.
Ала щом тя не иска вест от мен,
защо ме мъчиш ти?*

*Сега ще ти изплача мойта жал:
аз целия от блян съм запламтял
по тази хубавица, ангел цял,
която всеки мъж до смърт гнети.
Щом спяна е за моята печал,
защо ме мъчиш ти?*

*Амур, прескъпо ще ми заплатиш,
че моя блян по нея ти търпиш,
а тя презира ме и, току-виж,
че някой ден смъртта ме навести.
Беса ѝ щом не можеш да сломиш,
защо ме мъчиш ти?*

*Амур, ще бъдеш строго порицан,
загдето не прекъсваш моя блян
по тази, що измъчва ме без свян,
покая ми завинаги смути.
Но щом така без милост съм презрян,*

защо ме мъчиш ти?

ФЕРНАНД ИШКИУ
ОТ ВАС, СЕНЬОРА, СЪМ ОТДАЛЕЧЕН...

*От вас, сеньора, съм отдалечен
и вечна скръб е моят земен дял,
ала дори сега не бих твърдял,
че има право старият рефрен:
„Далече от очите — далече от сърцето!“*

*Скръбта ме мъчи като зъл кошмар
и с нея съм навеки съюзен,
но даже и от смърт да съм сразен,
не ще повярвам на рефрена стар:
„Далече от очите — далече от сърцето!“*

*Скръбта любовна да умра ме кара,
не е видял бог друга като нея.
Макар от вас далече да живея,
не вярвам аз на песничката стара:
„Далече от очите — далече от сърцето!“*

ФЕРНАНД ИШКИУ
ПРИЯТЕЛСКА ЗАРЪКА

*Приателя ви тъжен, съкрушен
видях, девойко, мъничко поспрях,
за да го питам, и така узнах
това, което сподели пред мен:
любимата жена откак видял
да го напуска, скръб и люта жал
сърцето му терзаят всеки ден.*

*Така бе тъжен, като го видях —
едва ли някой би се усъмнил.
Попитах го защо е тъй унил,
но нищичко от него не узнах:
откакто е с Елвира разделен,
додето я не зърне някой ден,
насладата за него ще е грях.*

*От мъката му чак ми стана жал
и затова попитах тихо аз
какво го мъчи, той пак с тъжен глас
повтори туй, което бях узнал:
откакто се с Елвира разделил,
в сърцето му трън сякаш се забил
и този хубав свят му отмилял.*

*Ала ще се разсее този мрак,
щом види, че Елвира иде пак.*

ФЕРНАНД ИШКИУ
ЕЛА, СЕСТРИЦЕ, ЕЛА ДНЕС ТИ С МЕН...

*Ела, сестрице, ела днес ти с мен
край езерото, където видях пременен
на лов за птици моя приятел.*

*Ела, сестрице, на отдых за час
край езерото, където съгледах аз
на лов за птици моя приятел.*

*Край езерото видях го така:
понесъл лък в своята силна ръка
на лов за птици моя приятел.*

*Край езерото съгледах го там
в птиците с лък как прицелва се сам,
на лов за птици моя приятел.*

*Убива той птици в леса полудив,
но към певците е все милостив,
на лов за птици моя приятел.*

*Убива той птици, тъй както преди,
ала певците нарочно щади,
на лов за птици моя приятел.*

ФЕРНАНД ИШКИУ СИНЪТ НА КРАЛЯ ХВАЛИЛ СЕ ЛУКАВО...

Синът на краля хвалил се лукаво —
добиче ще ми бъде подарено,
ала ни шарено, нито червено,
ни бяло, нито черно, ни кафяво,
ни жълто, нито сиво, па макар
това да бъде лаещият звяр,^[1]
що днес в Британия се подвизава.

Та звяра, който той ми подарява,
не е съглеждал никой, дума няма:
очи, уши, муцуна той си няма,
ни тънък, ни дебел се появява,
подкови няма — не е за ковач,
юзда за него няма у сарач,
не близва слама, ни трева, ни плява.

Та туй е той — подарък на велможи,
кълна ви се, другари, не ви мамя.
Такова чудо невидяно няма,
назад не мръдва и напред не може,
и в господ-бог ви се заклевам, на,
че ще умрем, а този сатана...^[2]

Но и добър коняр му се намери —
той на това добиче ще устиска;
за зло или добро, пари не иска,
като че ли е негово трепери,
ни тъжен, нито весел е коняра,
напред, назад не може да подкара,
не пие, не се гизди, не вечеря.

[1] Митологическо чудовище из Бретанския цикъл сказания, лаещо като куче. ↑

[2] На това място текстът на манускрипта е силно повреден и не може да бъде разчетен задоволително. ↑

PEHECAHC

ЖИЛ ВИСЕНТЕ
(1465?-1537)

ХИЛ ВИСЕНТЕ
ИЗ „ПИЕСА ЗА ЛОДКАТА КЪМ ЧИСТИЛИЩЕТО“
ОТГОВОР НА МАРТА НА ДЯВОЛА

*Почит искаш? За начало
искат се пари.
Тъй печалбата е цяла,
хич да не е за похвала,
спипаш ли — дери!*

*А пък време ли се случи:
алчност разпорежда.
Мен животът ми бе кучи;
ти, че права си, научи,
аз пък — без надежда.
На пазара все се вреждах:
яйце — два реала.
Ако продадох говеждо,
по-добър бе хала.
Спомняш ли си как изглеждах?*

*Пиленцето — пет пари,
а кокошката — парица.
Често случва се дори
някой с повече пари
да даде жълтица...*

*Дяволът:
Разреденото си мляко*

как доливаше, кажи?

Марта:

Сипвах му зехтинец яко...

*Леле, че бърбовец стар,
става той за секретар
на самия крал!*

ХИЛ ВИСЕНТЕ
ИЗ „ПИЕСА ЗА ПАНАИРА“

*Церове всякакви, например тия
срещу кутсузлук, против несполука,
тук се продават, на тази сергия,
с мъдри съвети, с веща поука.
Има, и то на цена невисока:
обич и разум — бакалска стока;
правда и истина — едно си знаят,
поп и калугер — едно си баят:
промисъл имало, и то дълбока.*

*И страх от бога ще се намери,
вече изгубен вред по земята.
Има ключета от райски двери
с тънки верижки, цели в позлата.
Ей по стените
и броеници, та ред по ред
да се изнизват дни занаят
в светски забави; ще преброите
и онова, което няма чет.*

*Хората пътни, всесилни божже,
с всеки ден все по-малко стават,
та имай грижа, стига да може,
за ангела, що ме придружава,
защото аз се, божже, страхувам,
че туй тържище е на глупците,
а опитните и хитреците
при сатаната всичко купуват,
рогатият е техен учител.*

ХИЛ ВИСЕНТЕ
ИЗ „ПИЕСА ЗА ДУШАТА“

*Всяко нещо, случка всяка —
по реда си чака.
Мойто мнение ще кажа
ей сега, госпожо.
Има време за почивка,
време за растеж,
но и възраст има,
нещо в джоб да посбереш,
да се оядеш,
да натрупаш придобивки,
ако можеш.*

*Пък да мреш ли ти е време?
После ще се каеш,
та да идеш в рая.
Никой няма да те вземе —
ще си бремене,
ала не и с външност
като тая.
Ами златото защо е,
камъните скъпоценни,
пъстрите брокати?
А коприната изящна?
Ако искаш, вяра хващай,
с тях души удостоени
са благати.*

*Гледай тази огърлица,
от седеф и чисто злато,
тя е цяла.
Ставаш ти за годеница,*

гълъбице,
погледни се в огледало,
грееш цяла,
мигар съм лъжлива птица?
Тези обеци красиви
на ушенцата сложи
отдолу.
Знай, че хората грижливи
са и предпазливи.
И признавам без лъжи,
че отивам си доволен.

**ФРАНСИШКУ ДЕ СА ДЕ МИРАНДА
(1481–1558)**

**ФРАНСИШКУ ДЕ СА ДЕ МИРАНДА
ОГРЯВА СЛЪНЦЕ ПТИЦИТЕ СЪНЛИВИ...**

*Огрява слънце птиците сънливи
в сезона, в който вече студ наставка,
дъждът неспирен скърби ми навява
наместо бодра песен с ритми живи.*

*Неща нетрайни, вечно променливи,
кое сърце на вас се доверява?
Минава време, ден след ден минава,
от кораб в буря по-неустойчиви.*

*Видях аз мрачини, цветя цъфтяха,
видях води, съзрях треви зелени,
за обич всички птици тук ми пяха.*

*Немеят сухи вейки, но промени
ще ги залаят пак със багри нови,
възкръсва всичко и това ме трови.*

**ФРАНСИШКУ ДЕ СА ДЕ МИРАНДА
ПОРТРЕТЪТ ВИ Е СИГУРЕН СИГНАЛ...**

*Портретът ви е сигурен сигнал,
че на очите ваши красотата
недостижима е... Ах, яснотата
на този лик кой взор би издържал?*

*Кой слънцето да нарисува би успял
или да зърне фар сред мрачината,
щом облак не заслани светлината?
Как би могъл, ако не е видял?*

*Очи такива, пълни със магия,
но безответни, с колко радост жива
художникът съгледал би засмени!*

*Какво ли би направил той? Горкия!
А щом и прелестта ви не заспива,
как би ги нарисувал свършени?*

**ФРАНСИШКУ ДЕ СА ДЕ МИРАНДА
ПОЛУЧИХ ДРАГОЦЕННИЯ ТИ ДАР...**

*Получих драгоценния ти дар —
творбите ти, от музи вдъхновени,
на Силвия са, вярвам, посветени.
Но Луцифер ме плаши и Икар.*

*А мойте, щом ги свършиа — както звяр
облизва с нежност рожби изродени, —
суетни стихове несъвършени,
кому да ги предложи после с жар?*

*Че лакомото време всичко смिला
и кой ще каже — думата ли свежа
или умението почит заслужава?*

*В светът неща подирил съм закрила,
ала и аз самият съм невежа
и лудост е това — не мисъл здрава.^[1]*

^[1] Сонетът е отговор на сонет от приятеля на поета Педру де Андраде Каминя. ↑

**ФРАНСИШКУ ДЕ СА ДЕ МИРАНДА
О, ТАЗИ ВЯРА — ИСТИНСКА И ЯСНА...**

*О, тази вяра — истинска и ясна,
и волята, до днес неопетнена
и толкоз пъти в огън закалена,
пречистена и винаги прекрасна;*

*о, вярата, която ме прехласна
със скръб в гръдта, в очите — с жар солена
заради нея минах през геена!
Вината ми — всевечна, всекичасна,*

*защо ми беше? За едното име —
безсмислица, приятно озвучена.
Честта е дрипел, ала скъпо струва.*

*Все пак да кажа всичко остави ме,
погубена душа през плач ликува:
към милост не — към прошка устремена.*

**ФРАНСИШКУ ДЕ СА ДЕ МИРАНДА
В ТЕРЗАНИЯ ЖЕСТОКИ, В БОЛКА ДИВА...**

*В терзания жестоки, в болка дива,
в страдание, от нищо несмекчено,
смъртта си аз зова, но тя надменно
над моите молитви се присмива.*

*Да виждаш как развързката щастлива
изплъзва ти се пак — и неотменно
скръбта държи в клещи сърцето тленно, —
би казал, че светът е лудост жива!*

*Виновни са единствено очите,
но моите — на север и на юг
съзират призраци в далечините.*

*Видения, макар и да сте тук,
не сте същински, щом не си личите,
и само аз ви виждам — никой друг!*

**ФРАНСИШКУ ДЕ СА ДЕ МИРАНДА
ЗАТУЛВА СЛУХ ДОРИ ЗМИЯТА ГЛАДНА...**

*Затулва слух дори змията гладна
пред мамещата флейта на факир,
а аз сега напразно търся мир
и искам в изнемога да припадна.
Ала дори морякът изкусен
избягва, знам, сирените неверни.
А аз не се опазих в оня ден,
щом името ви прозвуча пред мен —
душата и живота ми почерни.*

ФРАНСИШКУ ДЕ СА ДЕ МИРАНДА
НАДЕЖДАТА МИ Е СРАЗЕНА...

*Надеждата ми е сразена
и виждам — всичко се руши.
Смъртта всред пустата вселена
едничка ще ме утеша.*

*Защо с надежда чакам дните —
безсмислена и празна тя е.
Във нея впивам аз очите,
а зло и смърт ми тя вещае.*

*Изчезва всякаква надежда.
Животът — вечен водовърт.
И в него всичко е, изглежда,
само рождение — и смърт.*

ФРАНСИШКУ ДЕ СА ДЕ МИРАНДА
ПЕСЕН, НАПИСАНА СРЕД РАЗВАЛИНИТЕ НА РИМ

*Сред този форум удължен,
където с поглед аз се рея,
какво съгледах натъжен,
та да го зърна пак не смея?*

*Руините усамотени
излъчват горест, смут и скръб
и впиват в мен отровен зъб,
под този чужд свод разпилени*

*Под чужда безприютна глъб —
страдание без сетен час
и скръб, която не заспива,
о, как дълбоко ме опива
жестоката ви власт!*

**ФРАНСИШКУ ДЕ СА ДЕ МИРАНДА
КЪМ ТОВА СТАРИННО МОТО:**

*„Мъко, моя мъко,
кога ще те зърна?“*

*Всичко се върти,
всичко се прережда,
що направи ти
с моята надежда?
С времето, изглежда,
става всичко скрито,
дваж по-упорито.*

*Какво е желание,
осмяно горчиво?
Моето страдание
в мен е вечно живо,
но неусетливо,
и като се стъмни,
и като разсъмне.*

*Права или крива,
с мен не ще изтлееш,
а ще оцелееш,
мъко моя жива.
И със гръд студена
даже да изгния,
вечно ще вопия.*

**ФРАНСИШКУ ДЕ СА ДЕ МИРАНДА
КЪМ ТОЗИ ПРИПЕВ НА ДЕВОЙКИ:**

*„Хубавице моя,
която ми плени очите,
кажи, защо ми тровиш
дните?“*

*Все тебе виждам в изнемога.
Откак премина покрай мен,
застинах като заслепен,
очи да склопя аз не мога.
Владетелка си тяхна строга:
те правят вече — ето виж —
това, което наредиш.*

*С каква монета отговори,
ти, в сметките неизкусена —
съсипваш ме... Душа смутена
как може с волята да спори?
Момиче, право се говори,
че лъже в тебе външността,
щом в плен си на жестокостта.*

*Защо на вярата мъстиш,
на вяра, в тебе възплътена?
Ти от душата ми ранена
я взимаш — да я възвисиш!
И виж ме ти, девойко, виж,
или и твоят взор блуждае?
Последен зов към теб това е...*

БЕРНАРДИМ РИБЕЙРУ
(1482–1552)

БЕРНАРДИМ РИБЕЙРУ
СЕКСТИНА

*Залезе слънцето и мракът
пови земята с покривало.
Но ден настъпи и отново
от изток слънцето се вдигна,
а моята любов едничка
от времето не се променя.*

*След време всичко преминава,
тъй както нощ и ден се сменят.
А моята любов едничка
в сърцето ми вселява болка —
и слънцето когато грее,
и щом се спусне мракът черен.*

*Заради онзи ден единствен
останалите дни намразвам,
че слънцето за мен залезе,
а аз от нощите боя се;
самият аз съм на земята,
а моята любов — под нея.*

*Но в любовта си не съглеждам
ни ден, ни час, ни миг едничък
да не е само пръст и пепел
и времето сурово съдя
или коря нощта за всичко,*

но слънцето — и то залезе.

*Когато не изгрее слънце,
от обич ще съм излекуван.
И ето, черна нощ припада
над оня ден, над оня спомен...
И нека тъй е — имах време,
а всичко беше само пепел.*

*Ще се превърне в пепел всичко,
което расне под небето,
и радва ме това, че дните
ще отмъстят за любовта ми,
но този ден преди да дойде,
ще страдам още много нощи.*

БЕРНАРДИМ РИБЕЙРУ ПЕСЕН

*Изгнаник, гонен от съдбата,
къде да ида съкрушен?
И като връх на нищетата —
от нова болка съм ранен.*

*Отчаян като гонен звяр,
по чужди краища в дъбрави
при стадото намирам цяр
и то едничко ми се нрави,
но както господ ме остави
да чезна в черна самотия,
боя се да не ме застави,
след като в скърби ме удави,
самичък аз да се убия.*

*Какъв ли разказ да вещая,
щом ничия молба не чух?
И как ли да се оправдая,
щом всеки тук затулва слух?
Цафаро, дар от мойта мила,
която жално стенеш в мрака,
пресъхна прежната ти сила,
ах, гроб копайте — гроб ме чака,
смърт мойта кръв е вледенила.*

*И нека този гроб оплакан
такъв девиз да украсява:
„Отвъд духът му пребивава.“
Но ако в хаоса на дните
след много зими и лета
на многото ми мъки скрити*

Селѝя чуе поведста,
дори и да е тъжна, там,
ако е вече примирена
и сух остане взорът ням,
душата ще е отмъстена
и няма да тъгува, знам.
Сега, от страст освободена,
тя търси оня чист простор,
където чезне моят взор.
Аз отброявам ден след ден,
но иде нощен час студен —
за всички скръбни като мен.

КРИЦОВАУ ФАЛКАУ
(1515?-1555?)

КРИЦОВАУ ФАЛКАУ
ПИСМО

*Броят затворниците дните —
за всеки ден по сто години,
а моите тъжни дни невинни
как аз да преброя сега,
о, моя обич и тъга!
Пред вас смирен благоговей,
но днес в тъмницата линей,
без да ви зърна миг дори.
Скръбта, която ме гори,
отсъствието-изпитание
и безгреховно покаяние —
отнесох зад една решетка.
Очите ми във тази клетка
са като със угаснал зрак,
настъпи непрогледен мрак,
откакто ги от вас лишиха,
откакто с вас се разделиха.
Отдавна вече аз, горкия,
в тъмница, сякаш мъртъв, гния
и колко още занаяпред,
от луд копнеж по вас обзет,
ще страдам със душа ранена?
Но верността ненакърнена
и тук дори ме придружава.
Кой виждал е любов такава
тъй зле да е възнаградена?*

На моята душа пленена
сам господ отреди съдбата,
но все пак радва ми душата,
че ангел в пътя ми премина.
Сеньора, не живях мърцина
и този дар е вековечен:
да бъда в ада аз отвлечен
или да пребивавам в рая,
не ще се никога покая,
нито ще ви забравя аз.
И няма да се чуе глас,
че вече — съкрушен от злото,
към друга ме влече окото;
дори така говорят вече,
ала сърцето ми се врече —
аз ви обичам с много страст
и ако тъй е в този час,
ще е до сетния ми ден.
Така ли съм възнаграден
в ответ на чувство тъй голямо?
Ах, спечено зърно бе само
плодът, прибран от мойта нива.
И кой ли мъката ми жива
отхвърлил би от моя взор,
че споменът е друг затвор,
че жив кошмар е сътворила
фантазията с мощна сила
и може да ме порази.
Пролива споменът сълзи
и сам сълзи проливам аз —
последен клетник в свойта страст
и първи само в свойта жал.
Не бих, сеньора, издържал
и сам не знам, какво крепи ме,
че пиша сладкото ви име,
без отговор да съм получил?
Но кой така ви е подучил?

Какви ли думи ви мълвиха,
та най-подир разединиха
сърцата, в таен брак венчани?
А колко вярвах в любовта ни
и че сте с нрав непроменим!
Дори да казват — друг любим
от мене по-богат да има,
не ще го отрека, любима,
ала кълна се с облог свят,
че няма друг на този свят
така да ви обича силно.
Богатството, дори обилно,
не е щит срещу дял суров,
между богатство и любов
потрябва ли да избереш,
без труд ще се произнесеш.
Макар че сам го прогласявам,
не го, сеньора, потвърждавам
и няма да съм уморен
да ви обичам всеки ден,
вместо да диря нова сладост,
забравил нежната си радост
от миналото отлетяло,
изпълнила сърцето цяло,
така, че докато скръбта
ми бъде тука участта,
блажен не ще е никой с вас,
блажен ще страдам само аз,
щом мислено ви съзерцавам
тъй, времето за да забравям,
като че ли пред мен сте жива
и тъй спокойна, тъй щастлива
като в най-хубавия ден.
От този ден бях вдъхновен
и се родиха стиховете,
ала, сеньора, разберете,
слаб е човешкият език,

че спомних прелестния лик,
зениците ви озарени
и моите, от скръб стъмени,
несмогнали да ви забравят,
и сълзите така ме давят,
че писането изоставих.
Каквото трябваше, направих,
дано духът ми да съгледа
поне писмо от два-три реда —
в ответ на тези редове —
и то дано да назове
това, което в мене диша —
а не успях да го опиша.

ЛУИШ ВАШ ДЕ КАМОИНШ
(1524–1580)

ЛУИШ ДИ КАМОИНШ
ПЕСЕН

ПО ТОВА МОТО:

*На коя ли нива
любовта вирее,
че да я посея?*

Строфи

*От Амур подмамен
зеделец бях
и любов посях,
но събрах измами.
Ето, младостта ми
мина, невидяла
жито във чувала.*

*Но видях в полята
храстите бодливи,
на око красиви,
груби — за ръката;
без пастир овцата
щом пасе в гъстака,
става здрава, яка.*

Трудих се без жал,
губих свойто време,
хвърлях златно семе,
а събрах печал.
Не, не съм видял
обич дълговечна
без печал сърдечна.

ЛУИШ ДИ КАМОИНШ ПЕСЕН^[1]

ПО ТОВА МОТО:

*Искам да отида,
мамо, на гемия,
за да съм морячка
с моя гемиджия.*

Строфи

*Ти недей се стряска,
че ще ида там;
не съм крива, знам,
щом Амур ме тласка
С палава закачка
ме Амур подхвана,
на моряк морячка
искам аз да стана.*

*Той е с мощ позната
ала не, нали,
че да раздели
тялото с душата.
Ах, ще полудея,
ако не отида,
щом моряк той ще е,
с него аз ще ида.*

*Този бог-момче
е тиран суров —*

за една любов
крал ще отрече
и така той, значи,
хвана ме в капана —
на едно моряче
дружка аз да стана.

Хей, вълни пенливи,
в път да сте видели
в морските предели
друга тъй красива?
Щом ми е присъда
от Амур с колчана —
с него ще остана,
дружка ще му бъда.

[1] Това е една от малкото творби на Камоинш, писана на испански език. ↑

ЛУИШ ДИ КАМОИНШ ПЕСЕН

ПО ТОВА ЧУЖДО МОТО:

*Цели са полята
от зелена свила,
както са очите
и на мойта мила.*

Строфи

*Хей, поля зелени,
тучни, изкласили,
и овчици мили,
там на паша спрени;
както мен подкрепя
споменът в душата,
тъй пък вас, овчици,
храни ви тревата.
Но тревата, що
хрупките с охота,
е за вас живота,
а защо, защо,
стръкче и листо
не са просто свила,
в тях искрят очите
и на мойта мила.*

ЛУИШ ДИ КАМОИНШ ГЛОСИ

ПО МОТО, КОЕТО МУ ИЗПРАТИ ДОНА ФРАНСИШКА ДЕ АРАГАУ:

„Мъки, защо сте, защо ли?“

*Толкова черни неволи
аз съм до днес преживял —
няма в сърцето ми жал,
ала се питам защо ли
бял свят все пак съм видял.
Щом се съгледам, надвиснал
над безнадеждни юдоли,
стрелва ме страшната мисъл,
че съм за мъки орисан.
„Мъки, защо сте, защо ли?“*

*Ах, какво търсите в мен,
мъки — че зъл съм, безпътник,
та съм от всичко лишен?
Може би — сетния ден?
Жив, аз отдавна съм смъртник.
Но ако вече сте тук,
яхнали черни неволи.
Аз, който страдах без звук,
няма да вдигна юмрук:
„Мъки, защо сте, защо ли?“*

*И ако всичкото зло
е от Амур разкрасено,*

страх то не буди у мене —
нищо е мойто тегло,
с чуждо блаженство сравнено.
Че във очите прекрасни
светъл дух тихо се моли;
само родени в неволи
кърмят копнежни опасни.
„Мъки, защо сте, защо ли?“

ЛУИШ ДИ КАМОИНШ ПЕСЕН

*за една робиня на име Барбара,
в която бях влюбен, когато пътувах
за Индия.*

*Нежна одалиска
мене в плен владее;
в нея аз живея,
та ме жив не иска.
Но и в утрин ясна
роза оросена
пак не е за мене
толкова прекрасна.*

*Нито полска свила,
ни звезди в небето
са ми на сърцето
както мойта мила.
Смуглото лице
е с очи-маслини,
кротки и невинни,
но убиват те.*

*Неувяхващ чар
в нея обитава,
за да управлява
своя господар.
А косите черни
който съзерцава,*

*русите не слави
със хвалби безмерни.*

*Ах, Амур е цял
чер, но хубавее,
та да почернее
би снегът желал.
Озарена вяра,
кротост постоянна —
тя изглежда странна,
но не е Варвара.^[1]*

*Кротка, безметежна,
тя ме утешава
и така смекчава
болката ми нежна.
Пленница красива
мене в плен владее;
в нея щом живея,
нека да е жива.*

^[1] Поетът прави непреводима игрословица с името на любимата си, която се е наричала Варвара. ↑

ЛУИШ ДИ КАМОИНШ ПЕСЕН

ПО ТАЗИ СТАРА ПЕСЕН:

*Ненагледна моя,
кога ще те видя?*

Строфи

*Времето суетно
и животът-грижа
не за мен се нижат
ден след ден — несетно.
Дните бързолетно
бягат, но не иде
ден, за да те видя.*

*Но дали изглежда
жертва без остатък
за живот тъй кратък
дългата надежда?
И ако извежда
към блаженство — ида
в ада да те видя.*

*Сладостна печал,
аз те проумявам,
не се защитавам,
Амур е без жал.
И да падна цял
в твоя власт — то значи*

двойно да те тача.

*Мъко-незабрава,
мой залог голям,
на кого да дам
истина такава?
Друг да не решава,
Мила — нощем, денем
щеше да си с мене.*

ЛУИШ ДИ КАМОИНШ
ПЕСЕН ПО ТАЗИ СТАРА ПЕСНИЧКА

*Рицарю, лъжец притворен,
перла си фалшива:
че убивам те, говориш,
а ти мен убиваш.*

Строфи

*Модно е това изкуство —
да измамваш доверчиви
със набожности лъжливи,
скриващи изтляло чувство.
Аз, злосторнико, те любя
и едва съм жива.
Казваш, че ще те погубя,
а ти мен убиваш.*

*Хайде, кой сега от нас
до смъртта е близо?
Ти си правият, излиза,
а изкупвам мъки аз.
И пред истината свята
пак лъжа съшиваш,
че погубвам ти душата,
а ти мен убиваш.*

ЛУИШ ДИ КАМОИНШ СКИЦА

На една дама, която го нарече „безокият“

*Видях и без око туй, дето
не виждат други с две очи;
„безокият“ тъй различи
очи, разбили му сърцето.
Но щом така ме бог ориса,
очи не ще ги назовавам;
щом видя ги — очи остават,
не ги съзра — какви очи са!*

ЛУИШ ДИ КАМОИНШ КАРТИНА

*от автора за неуредицата в
света*

*Добрите винаги търпят
в живота мъки и несгоди
и за да ме доужасят,
то злите винаги цъфтят
и щастието все ги води.
Поисках да се добера
там, дето грабят от благата,
бях зъл — постигна ме разплата.
И време е да разбера,
че гони само мен съдбата.*

ЛУИШ ДИ КАМОИНШ
ТУК ВСИЧКО БЯГА, БЪРЗАТ ВРЕМЕНАТА...

*Тук всичко бяга, бързат времената,
доверието сменя се с измяна,
светът е цял съставен от промяна
и нови багри взема тя самата.*

*Край нас безспирно нови са нещата,
различни — сред въртопите от пяна;
от злото черен спомен ми остана,
а от доброто — бе ли то? — тъгата.*

*С килим зелен полето се покрива —
там, дето вчера беше заснежено —
и в мойта песен екне жалба жива.*

*Една промяна тук върти вретено,
а друга вече ужас в мене влива —
че злото е все тъй непроменено.*

ЛУИШ ДИ КАМОИНШ
НАПУСНА РАНО ТИ, ДУША ЛЮБЕЗНА...

*Напусна рано ти, душа любезна,
живота, с мъка все несподелена;
почивай горе ти успокоена,
аз ще живея тук сред мрачна бездна.*

*В селенията вишни ти възлезна
и ако там си с памет сподобена,
недей забравя любовта блажена,
която — чиста — в мене не изчезна.*

*Ако съзреш, че нещо се равнява
на болката, която ме рани
и все така без милост ме сразява,*

*моли се богу, който те плени
и рано те от мен отдалечава,
по-скоро моя взор да засени.*

**ЛУИШ ДИ КАМОИНШ
ГОДИНИ СЕДЕМ ЯКОВ БЕ В РОБИЯ...**

*Години седем Яков бе в робия —
пастир на Лабан стария се врече,
но в щерка му Рахил бе влюбен вече
и да му стане тя жена склони я.*

*Утеха в тази страшна самотия
му беше да я зърва отдалече,
ала баща ѝ в подлост се увлече,
вместо Рахил без срам му даде Лия.*

*Тогавя чак пастирът забеляза,
че над труда му оня се глумеше,
а той не заслужаваше измама.*

*И пак ратай му стана, ала каза:
„И още бих работил, да не беше
тъй със животът за любов голяма!“*

ЛУИШ ДИ КАМОИНШ
ТАКА СЪМ В УЧАСТТА СИ НЕУВЕРЕН...

*Така съм в участта си неуверен,
че в жегата от студ цял леденя
и без причина плача и се смея,
ловя химери с взор, в живота вперен.*

*Усещам само смут несъразмерен,
гори ме огън, а пък сълзи лея,
ту се надявам, ту в невяра крея,
ту съм безумец, ту мъдрец наперен.*

*В небето — земен — аз се устрелявам,
в мига хилядолетия побирам,
но век да събера в час нямам сила.*

*Попитат ли защо се изтезвавам,
ще кажа, че не знам, но подозирам —
защото ви видях, сеньора мила.*

ЛУИШ ДИ КАМОИНШ
ПРОХЛАДНИЯТ ВЪЗДЪХ НА ПЛАНИНИТЕ...

*Прохладният въздъх на планините
и сянката на кестените стари,
напевът на потоци и на бари,
а в тях съссъдът на скръбта разбит е.*

*Прегракналият ропот на вълните,
залязващото слънце зад върхари;
звънът на закъснели хлопатари,
на облаците пламнали главните.*

*Но всичко — на природата богатата,
които тя тъй щедро ни предлага,
не виждам ли те, само ме измъчва.*

*Без теб, без теб сърцето ми се стяга,
без тебе всичко само скръб излъчва —
сред много радост много е тъгата.*

ЛУИШ ДИ КАМОИНШ
ОБИЧАЩИЯТ НЕУСЕТНО СТАВА...

*Обичащият неусетно става
съставна част от образа мечтан:
нима ликът любим ще е желан,
щом част от него вече обладава.*

*Щом моята душа преобразява,
нима ще има тялото друг блян?
Самичък да отдъхвам съм призван —
със себе си душата се споява.*

*Но тя, представа чиста и красива,
тъй както следствие с причина —
с душата ми в една тоналност свири;*

*идея сякаш, в мисълта ми се разкрива,
та любовта, що мене не отмина,
като материята проста форма дири.*

ЛУИШ ДИ КАМОИНШ
АМУР СЪС СВОИТЕ КОЗНИ НЕ ПРЕСТАВА...

*Амур със своите козни не престава,
да ме убие иска с изненада,
но моята надежда не упада.
Кому отнел би, щом не притежава?*

*Надежда празна тъй ме съживява.
Това е гибелната ми наслада!
Тя от промени резки не пропада
и като чълн в море се устремява.*

*Но щом като погнуса не подхожда,
надежда гдето няма, там стаено
Амур ме дебне с гибелни стрели.*

*И има дни — сърцето ми пробожда
не знам какво, не знам къде родено,
не знам и как — но страшно ме боли.*

ЛУИШ ДИ КАМОИНШ
СТРАСТТА Е ОГЪН И ГОРИ БЕЗ ДИМ...

*Страстта е огън и гори без дим.
Тя рана е и болка, но блажена,
сред задоволство — незадоволена,
боли те, но си цял и невредим.*

*Ненавист тя е, а не път любим —
да си самичък в цялата вселена,
душата ти да бъде все смутена,
тя трови ни, а ние я търпим.*

*Тя пленник сам да станеш те подбужда,
властителя превръща в победен,
с убиеца си тя завързва дружба.*

*Но как успява все пак ден след ден
приятелство в сърцата да събужда,
щом тя е с нрав тъй неустановен?*

ЛУИШ ДИ КАМОИНШ
ТЯ ЦЯЛАТА Е БЛАГОСТ ПРОСВЕТЛЕНА...

*Тя цялата е благодост просветлена,
тя на земята рая е свалила;
сред перли и рубин — усмивка мила,
под сняг и злато — роза възделена.*

*В постъпките си уравновесена,
и ум, и дързост нещо открила,
а те изкусни са, с могъща сила
и хубостта ѝ с прелест е споена.*

*Речта ѝ ту живот, ту смърт раздава
и сладостна е нейната присъда;
от нея вкусвам дъх благоговееен;*

*с оръжия такива ме пленява —
да бъда роб, Амур, но не да бъда
лишен от славата на пленник неин.*

ЛУИШ ДИ КАМОИНШ
ОНАЗ ПРЕКРАСНА УТРИН НАСЪЛЗЕНА...

*Оназ прекрасна утрин насълзена,
изпълнена с тъга и болка свята,
копнеж докато има на земята,
ще бъде жива в мен и неизменна.*

*Едничка тя, която зазорена
изгря, за да разпръсне тъмнината,
видя раздяла с воля непозната,
що за разлъка не е сътворена.*

*Едничка тя сълзите ни съгледа,
от четири очи ведно пролени
и после в цял поток се устремили.*

*Тя само чу словата натъжени,
що огъня би мигом охладил —
да изцелят души обезсърчени.*

ЛУИШ ДИ КАМОИНШ
ПОЛЯ ЗАСМЕНИ, ДЪРВЕСА ЗЕЛЕНИ...

*Поля засмени, дървеса зелени,
води прохладно чисти от кристал,
подобно на неведом идеал
от висините скални устремени;*

*гористи върхове с чела смрачени,
в които чар смущаващ съм видял,
узнайте, че без лек е мойта жал,
очите ми все тъй са натъжени.*

*И аз сред вас по-друг се отразявам —
не радват ме треви, дървета пищни,
ни в устрем развълнувани води.*

*Аз спомени печални ще засявам,
ще ги поливам със сълзи излишни —
от моя кълн тъга да се роди.*

**ЛУИШ ДИ КАМОИНШ
НЕБЕ, ЗЕМЯ И НА ЗЕФИР КРИЛАТА...**

*Небе, земя и на зефир крилата...
Вълните неуморно се разбиват.
Във глъбините рибите заспиват
и над нощта се спуска тишината.*

*Аониу рибарят — на междата,
където вятър и вода се сливат,
любимата зове, сълзи пролива,
но с плач не ще я върне на земята.*

*— Вълни, преди Амур да ме убие,
върнете ми момичето любимо,
че рано смърт го скърши като цвете.*

*Но няма отговор — морето бие
вълни, шумят дърветата незримо,
зова му го отнасят ветровете.*

ЛУИШ ДИ КАМОИНШ
КОГАТО ОТ ПЕЧАЛИ ИЗНУРЕНА...

*Когато от печали изнурена
душата ми нечакано заспива,
сънувам аз любимата — красива,
най-хубавата в цялата вселена.*

*В пустинен кът душата устремена
следи я дълго, погледът унива,
че бягам аз след нея, тя се скрива
и тъй — дорде изчезне натъжена.*

*Зова: „Защо от мене си замина?“
А тя с очи, в които свян говори,
ми обещава невъзможен брак.*

*И крие се от мен. Аз викам: „Дина...“ —
ала преди устата да повтори,
разбирам, че насън било е пак.*

ЛУИШ ДИ КАМОИНШ
ГРЕХЪТ, ФОРТУНА И АМУР С КОЛЧАНА...

*Грехът, Фортуна и Амур с колчана
да ме погубят заедно решиха.
Фортуна и Грехът не ме сломиха,
достатъчно с Амур бе да остана.*

*Понесох всичко, но ме мъчи рана,
раззейната у мен след болка лиха,
а на гнева бодлите ми втълпиха
да не мечтая пак щастлив да стана.*

*През всичките години сам се скитах,
видях, че от Фортуна са убити
надеждите, родени в час неясен.*

*На любовта измамите опитах.
О, кой могъл би вече да засити
на мойта страшна мъст духа опасен!*

ЛУИШ ДИ КАМОИНШ
РОЖДЕНИЯТ МИ ДЕН ПЛАЧ ПРОКОБЯВА...

*Рожденият ми ден плач прокобява
и времето държи го в таен плен,
за да не би да дойде някой ден,
но дойде ли, той гибел да вестява!*

*Лъчът да гасне и да потъмнява,
към смърт светът да бъде устремен
и да кърви от свода помрачен,
и майка своя син да не познава!*

*А хората, объркани и клети,
с лица безкръвни и в сълзи облени,
да мислят, че тръбата ги зове!*

*О, боязливци, в ужас не крещете,
но знайте, че на този ден роден е
най-клетият човек от векове!*

ЛУИШ ДИ КАМОИНШ
АЗ ВЕЧЕ ПЯХ, А ДНЕС СЪРЦЕТО ЖАЛИ...

*Аз вече пях, а днес сърцето жали
за миналото, пропиляно в песен;
така във песента си бях унесен,
че съм забравил скърби и печали.*

*Аз пях, но да ме питате: „Кога ли
било е то?“ — не е ответът лесен
и чезна днес — окаян и несвесен,
а миналото слънчево ме гали.*

*Но беше простодушна песента ми —
не за доволство, просто доверчива;
аз пях, а ми пригласяха окови.*

*Ала кому да кажа, че ме маме,
и мигар тя, надеждата, е крива,
че злобната Фортуна все ме трови?*

ЛУИШ ДИ КАМОИНШ
ЛУЗИАДИТЕ
ПЕТА ПЕСЕН (ОТКЪС)

*Така възпламеняваше сърцата
старейт там, а ние дружно вече
разпъвахме като криле платната
и пристанът остана надалече.
И както става при попътен вятър,
платното сякаш свода син пресече.
„На добър път!“ — проекна вик несвесен,
а мачтите запяха своята песен.*

*Навлизаше всевечното светило
тогава на Лъва във зодиака;
светът, що времето безспирно смилва,
на шестата епоха бе под знака^[1].
А слънцето бе вече преброило
по над хиляда слизания в мрака.
Та в четиристотин и деветдесет и седма
пое на път армадата победна^[2].*

*И ето я как се отдалечава
на родната земя от върховете;
любимата Тежу назад остава,
на планината Синтра снеговете,
и вече се очите замъгляват,
че там остава — скръбно — и сърцето.
И всичките черти щом избледняха,
небето и морето в миг се сляха.*

*В моря незначайни със вълната спори
на кораба изостреният кил —
да видим нови острови, простори,*

които Дон Енрике бе открил^[3].
За Мавритания сега говоря,
където и Антей се е родил.
И сякаш че отдясно я съзираш,
без да я виждаш, ти я подозираш.

Покрай Мадейра шхуните възвиха;
туй име „дървесина“ означава,
че португалци първи я откриха^[4],
но има тя и друга стара слава:
намирали са тука радост лиха,
които Афродита обожава.
И славата е, знайте, не от вчера —
отпреди Кипър, Пафос и Китера.

И от Сахара бряг вълните мият,
където бродят дивите пастири;
вода там прясна хората не пият
и стрък зелен тревицата не вири,
земята носи черна орисия
и за храна желязо щраус дири^[5].
Та кой по немотия ще се мери
със тези етиопци и бербери!

А Тропикът далеч зад нас остава,
на Севера последните предели;
народи много тука обитават,
но Фаетон им пречи да са бели^[6].
Та странни хора жажда утоляват
на Сенегал в струите разбеснели,
където Арсинарио се въззема,
макар Зелени нос да го зове.

Останаха далече сред вълните
Канарските ни острови зелени.
Доплувахме така до дъщерите
на Нюкта, сред водите вцепенени^[7];

на Хесперидите пък за очите
са много нови чудеса стаени.
Попътен вятър в пристана ни води
да си отдъхнем малко от несгоди.

Пристанахме на острова за ден,
наречен на преславния светия
Сантяго, на испанци посветен,
че маврите успяха да надвият.
И на Борей^[8] попаднали във плен,
през кратките води поехме ние
в море открито; избледня в простора
земята, гдето вкусихме отмора.

Подминахме така в далечината
и Африка — на изток тя остава.
(В Жалофо са безбройни племената,
но негърското тук преобладава;
голяма е Мандинга, има злато,
а жълтият метал ни възхищава;
Мандинга чак до Гамбия опира,
а нея пък Атлантикът прибира.)

Доркадите^[9] видяхме насълзени,
наречени така според сестрите,
които в древността, от взор лишени,
с едно око си служели и трите.
И ти, чиито къдри разпилени
Нептун без жал подпали над вълните
и в страшно те изчадие превърна,
в безплодната земя ти змии върна.

И с килове, към Юга устремени,
в просторен залив тъй се озовахме,
задгърбййки горичките зелени
на оня нос, що Палма назовахме.
Великата река Нигер там стене

край плажовете бели, но не спряхме
ни там, нито на острова огрян,
от господ-бог Сан Томе назован.

Конго — така страната се нарича,
приела вярата Христова свята;
през нея бистрата Заир протича,
на древните народи непозната;
морето тук екватора пресича
и Мечката изгрява в небесата,
бележейки незримата верига,
догдето полушарието стига.

И тъй, навлезли в друга полусфера,
пред нас звездата нова ярко блесна^[10],
незайна за моряците довчера
и в древността, без друго, неизвестна.
По липса на звезди бе сводът чер, а
над Полюса фиксиран не се знае
земя или море следа чертае^[11].

Моря браздихме, а по тях оттатък
два пъти Аполон в зенит минава,
донасяйки два пъти зима и два — лято,
и щом към Полюс друг се отклонява,
със бури и затишия, с пасати
Еол морето строго управлява.
Там Мечките видяхме да се къпят,
щом на Юнона клетвата престъпят^[12].

А мога да разказвам за опасни
неща, които никой не познава,
за урагани, толкова ужасни,
че въздухът се сам възпламенява,
за дъжд-потоп и вечери неясни,
за мълния, света що разломява
и прави да омекнат колената,

стовари ли се с гръм от небесата.

*По път съм слушал как моряци груби,
но насъбрали опит под платната,
разказват страхотии и се губят
в измамната привидност на нещата,
а оня, който истината люби
и вниква на света в сърцевината,
до тайните му скрити задълбава
и хич не вярва в приказка такава.*

*Видях и оня огън поднебесен^[13],
като свещен морякът го почита —
сред буря, щом задуха вихър бесен,
към мачтите той с тъжен плач налита.
Но не по-малко ми е интересен
мигът на чудото, що в страх уплита,
да видиш облаците през фуния
солените води как дръзко пият.*

*Със сигурност видях (и съм уверен,
не лъже взорът) да се извисява
в простора пара като дим възчерен
и после вятър луд я завъртява;
завихря към небето стълб безмерен,
като вретено фин се устремява —
очите ти едва го забелязват,
подобен е на облаците, казват.*

*Ала полека-лека големее
и по-дебел от мачта се простира,
ту свие се, ту с влага се налее,
на едри глътки в миг вода прибира
и над вълните странно се люлее;
отгоре му там облак се съзира,
като мехур неспирно наедрява,
от многото вода огромен става.*

Пиявица ще видите такава
на бърната на звяр (непредпазливо
вода отпил от извор сред дъбрава)
как чужда кръв краде немилостиво,
безспир я смуче и се угоява,
издува се и с течност се налива:
така и този стълб се разпростира
ведно със оня облак, що подпира.

Но жаждата щом вече утоли,
внезапно се колоната подвива —
щом от небето мигом завали,
отвред водата със вода се слива;
вълна срещу вълната гръмоли,
ала солта отново ги отбива.
Да видят искам книжните учени
какви са тайни вред в света стаени!

И ако всички древни философи,
по пътища незнайни устремени,
са преживели всички катастрофи
и всички чудеса, от мен видени,
какви ли щяха да оставят строфи!
Какви поличби, във звезди стаени!
Какви загадки, все необясними,
ала до една удостоверими!

Но щом като за пети път луната,
що обитава първа емпирея^[14],
лицето ми докосна в мрачината
и в океана шхуните огрея,
един моряк на гросела оттатък
„Земя! Земя!“ извика ненадейно.
На борда тичат всичките смутени,
с очи, към хоризонта устремени.

[1] По онова време като шеста епоха се е обозначавало времето след рождението на Исус Христос. ↑

[2] Походът на армадата на Вашку да Гама, който поетът има предвид, започва на 8.VII. 1497 г., което обяснява съдържанието на цялата октава. ↑

[3] Става дума за завоеванията на инфанта Дон Енрике (1394–1460). ↑

[4] На испански и на португалски думата „мадейра“ означава „дърво, дървен материал, дървесина“. Островът е наречен така поради изобилието от дървен материал на него. ↑

[5] Поетът споменава една древна легенда, според която щраусът смилал желязото в стомаха си. ↑

[6] Според легендата Фаетон е син на бога на слънцето Хелиос и на Климена. Климена имала от Хелиос само един син (Фаетон) и много дъщери (негърските народи). Очевидно се касае за по-късна преработка на древната легенда. ↑

[7] Дъщерите на Нюкта и (или) Атлас са Хесперидите, познати от древногръцката митология. Още в „Трактат за откритията“ (1563) Антониу Галвау пише: „Някои смятат, че островите Зелени нос са същите, които древните са наричали Горгони, Хеспериди и Оркади.“ ↑

[8] Борей е северният вятър от старогръцката митология, попътен за армадата на Вашку да Гама, която се движела право на юг. ↑

[9] Според старогръцката митология Доркадите (Форкидите) пазели пътя към страшните Горгони. Още Плиний споменава, че те обитавали страната на Хесперидите на границата с вечната нощ. ↑

[10] Камоинш употребява думата „звезда“ в смисъл на съзвездие. „Новата звезда“ е съзвездието „Южен кръст“ над Южното полукълбо. ↑

[11] Нека припомним, че нито Вашку да Гама, нито Камоинш и съвременниците му са знаели какво се намира на юг от Африка. ↑

[12] Според древната легенда Зевс превърнал любимата си Калисто, преследвана от ревнивата Хера, в съзвездието Калисто (Голяма Мечка), а сина от нея Аркас — в Малката мечка. Хера помолила Посейдон и Тетида да не позволяват наложницата Калисто и синът ѝ да се къпят в чистите води на морето. ↑

[13] Камоинш описва в следващите строфи природни явления, наблюдавани нееднократно от него и от спътниците му моряци: т.нар огън на св. Емиу и „морската тръба“, която очевидно е била ядрото на циклонални вихри. ↑

[14] Въпреки епохалното откритие на Коперник Камоинш още използва Птолемеевата идея за седемте небеса, в първото от които според древния философ кръжала луната. ↑

АНТОНИУ ФЕРЕЙРА
(1528–1569)

АНТОНИУ ФЕРЕЙРА
ПИСМО ДО ПЕРУ ДЕ АНДРАДЕ КАМИНЯ

*Мнозина се със слава увенчаха —
едни с дела, а други — с бранна сила,
и статуи богати завещаха.*

*Но повече сълзи бе причинила
смъртта на Омир, бард на чест и слава,
отколкото съдбата на Ахила.*

*И тъй, сега ме страшно угнетява
това, което в теб умря мърцина,
то мъка и тревога ми навява.*

*Андраде, ти бе сякаш без родина,
земята ни прекрасна отмиля ти,
като че ли не ти е татковина.*

*Ония сладки песни, що изпя ти,
и твойто звучно име възвисиха,
но чужденците с него са богатата.*

*Дар благороден имаш, сила лиха,
защо земята и езика си отрече,
с богатствата ти други се сдобиха!*

*И колкото те повече увлече
езикът чужд във сладостна забрава,*

на зла неблагодарност те обрече.

*Върни се, о, върни в прегръдка здрава,
недей блужда (от все сърце те моля),
за да постигнеш истинската слава.*

АНТОНИУ ФЕРЕЙРА
ЩОМ ЧУЯ С НЕЖЕН ГЛАС ДА ЗАЗВУЧАВА...

*Щом чуя с нежен глас да зазвучава
пак името ви, със любов подзето,
пръстта, морето, птицата, цветчето
го с благия си звън развеселява.*

*Ни облак в небесата пропълзява,
ни грижи тегнат, няма скръб в сърцето;
с нов блясък грейва слънцето и ето —
по Тежу плува, светлина ни дава.*

*Светът се весели, цъфти и пес,
навлича бързо пролетна премяна
и няма жива твар опечалена.*

*Душата ми едничка сълзи лее.
Амур ни смайва с гибелна промяна:
живот на всички носи — смърт на мене.*

АНТОНИУ ФЕРЕЙРА
БРОЯ И ДНИТЕ АЗ, И ЧАСОВЕТЕ...

*Броя и дните аз, и часовете,
когато се разделям с мойта мила;
дървета и скали, треви — зелена свила —
на болка и тъга светът отива е.*

*Във полет птици, слънце, бриз и цвете,
пастир и стадо, друм, река, могила —
природата е сякаш устремила
на моята носталгия крилете.*

*Тъй бяха сладки моите химери,
ала Амур за горести нехае,
а нему връчих ключ от моите двери.*

*Защо не пусна яза на сълзите,
да не усещам болката, че тя е,
която в спомен мил ни трова дните.*

ПРОСВЕЩЕНИЕ И РОМАНТИЗМ

ФИЛИНТУ ЕЛИЗИУ
(1734–1819)

ФИЛИНТУ ЕЛИЗИУ
ПРОСТРИ СИ ПЛАЩА ЧЕРЕН, НОЩ БЕЗЗВЕЗДНА...

*Простри си плаща черен, нощ беззвездна,
и с мрак обвий зелената морава;
пропий я с меланхолия такава,
че всичко да е мъка безполезна.*

*Небе, укрив звездите в тъмна бездна,
та болката, която ме ранява,
да зърне в миг как всичко черно става
и в траура му мамещ да изчезна.*

*Гръм облаците къса като дреха,
морето с бяс в скалите се разбива,
избликват струи чак до висините.*

*За мен страданието е утеха:
аз искам страх сега да ме опива
и болката ми с болка да засити.*

ЖУАУ ШАВИЕР ДЕ МАТУШ
(УМ. 1789)

ЖУАУ ШАВИЕР ДЕ МАТУШ
ЛЪЧИСТА И ВЕДРА СЕ СИПВА ЗОРАТА...

*Лъчиста и ведра се сипва зората
и слънцето вече на изток изгрява,
долчини и хълми за миг осветява,
звездите угасват сами в небесата.*

*Невидим в гнездото, далеч от стрехата,
предутринен славей унесен запява
и стадо по склона горист пропълзва,
лодкарят усърден издига платната.*

*Пастирка към чучура плахо отива
с надежда там своя любим да открие;
ей пътникът весел водица отпива.*

*И само от мен радостта все се крие.
Догдето в далечна чужбина заспивам,
ах, няма денят мойта скръб да изтрие.*

**ЖУАУ ШАВИЕР ДЕ МАТУШ
НИМА, ПРЕКРАСНА НИМФО, ЗАСЛУЖАВА...**

*Нима, прекрасна нимфо, заслужава
от моята любов да бягаш дива?
Ела, стори вълната златогрива
във оня миг, когато зазорява.*

*Ако бърливостта те отегчава,
ти замълчи, надменна и красива,
ала възседнала вълна пенлива,
пред моя взор яви се величава.*

*Обична нимфо, виждам те засмяна,
с кристално тяло яхнала вълната,
към мене да летиш сред пръски пяна!*

*Но скоро прояснява се лъжата:
вълната в своя порив див е спряна,
поляга обезсилена водата!...*

ЖУАУ ШАВИЕР ДЕ МАТУШ
ПОГАСНА СЛЪНЦЕТО... СРЕД МРАЧИНИТЕ...

*Погасна слънцето... Сред мрачините
и зракът вече миг след миг линее;
преди нощта със мрак да го залее,
тя с облаци обсипва висините.*

*Селцето с мъка виждат ми очите.
Гората кипарисова тъмнее.
В покой е всичко. Само покрай кея
о пясъка разбиват се вълните.*

*Отправлям тежък взор към небесата
и чувствам меланхолия такава,
че с мъка сдържам в себе си сълзата.*

*И ако нещо ме успокоява,
то е да бъде вечна мрачината
и вече да не се развисява.*

ЖУЗЕ АНАЩАСИУ ДА КУНЯ
(1744–1787)

ЖУЗЕ АНАЩАСИУ ДА КУНЯ
ПРЕГРЪДКА

*Подкрепяй моя дух, скала усамотена!
Не зная смърт ли ми вещае любовта,
но докато тупти кръвта във моите вени,
да вкуса искам мир, щом спусне се нощта.*

*Любов, кажи, любов, ти накъде отплува,
та бездна без предел живота ми разсича?...
Душата ми се учи сега да съществува,
а знаеше преди тя само да обича.*

*Не беше ли в морето удавница тя съща,
замаяна от нежност, неизразимо чиста?
Едва поемам дъх... и още ме обгръща
голяма, странна нимба от светлина лъчиста.*

*Потъвам във любовни, нечувани видения,
които предусещам единствено в екстаз!
Душата се въззема над тленните селения
или пък се пробуждам?... Ах, не сънувах аз.*

*Не, не сънувах... още с ръце съм устремени
към тебе, за да склуча обятия в прегръдка.
Не, не сънувах; още от устни упоени
целувката ти вкусвам с неизразима тръпка.*

Усещам как се блъска сърцето изнурено

и сякаш ще се пръсне измъчената плът;
едно сърце, което с любов бе победено
и дивна сладост вкуси до твойта нежна гръд.

Кажи, живот суетен, богатствата какво са?
Сребро и диаманти не губят ли цена?
Пред добродетел чиста и красота защо са
съкровища несметни от кралската хазна?

О, вий, които смело моретата браздите,
рисувайки живот, ала и чужд товар,
защо без свян тамян окървавен кадите
със фанатичен бяс пред светия олтар?

Себичните най-често са в любовта блажени,
защото те не друг, а себе си обичат,
а колко много други — и зли, и заблудени,
подир порока зъл сами неволно тичат.

Дали е вярно, че ликът на красотата
от пътя на греха самичък отклонява —
тогава него вижте, той дар е от съдбата,
и нека добродетел все в път ви наставлява.

О, дим саждив и черен на славата менлива,
която всеки следва по пътя си трънлив,
ще видите сами как в миг той си отива
пред чара всепобеден на този лик красив.

Наслади земни, дете сте толкова ценени,
о, колко много бихте ни радвали очите,
но само да не бяхме така опиянени,
единствено заети със себе си самите.

И ако радостите възделени
пред взора ви духовен се разкрият,
дано и тази сладост свършена

очите ви успеят да попият.

*Но не, защо напразно се надявам,
че любовта ни ще смекчи душите;
та само ангели я одобряват,
чист разум я следи във висините.*

*Не вярваш ли, че рой от херувими
край нас кръжи и все ни наблюдава
подобно на любовници незрими,
ако възможна е любов такава?*

*Ако възможна е... Дали ще се намери
в анализите на този древен свят
друг, който — вечен пленник на химери —
така да е обичал в порив свят?*

*Нима не чувстваш ти самата
телата ни, от ласка упоени?
Нима не виждаш блясъка в лицата,
сърцата ни, навеки съюзени?*

*Дори не съюзени. Сладостна магия
ме правеше все по твой в оня час.
Спомни, спомни си думи като тия:
— Любими, аз не съм ли ти и ти не си ли аз?*

*От две съседни капчици в росата
стори едно знамение голямо
и прекови, Амур, във небесата
от двете ни сърца едничко само:*

*едни и същи мисли и желания,
една и съща воля, нежен зов,
и — връх на постижимото признание —
не влюбени, самата сме любов.*

О, слава, за малцина неизбежна,
за любовта кой вярно ще мълви
или ще спомня думите ти нежни,
в прегръдка кратка щом ме ти обви?

Прегръдка кратка... кратка си остана!
Защо, небе, не трая до смъртта?
Ти можеш всичко, ала ще въстана,
душите щом не свърза в любовта.

Закони, уж човешки, а безчестни,
невинната прегръдка ви смути,
различна от прищевките ви лесни,
но срам не багри хорските черти...

Ако да те прегърна в небесата,
за земната ми участ носи слава
на добродетелта под знамената,
към друга бих ли се стремил тогава?

От тленната си плът освободени,
щом любовта ни води с мисъл ясна,
при бога ще отлитнем съюзени
в прегръдка вечна, сладка и прекрасна!

ТОМАШ АНТОНИУ ГОНЗАГА
(1744–1810)

ТОМАШ АНТОНИУ ГОНЗАГА
НЕ ЩЕ СЪЗРЕШ КАТОРЖНИЦИ ЗЛОЧЕСТИ...

*Не ще съзреш каторжници злочести,
Марилия, да вадят кал и тиня,
прецеждайки водата на реките,
или в планинска мина.*

*Нито ще видиш някой негър сръчен
чакъла как със шмиргел раздробява
и в дъното на плоската съдинка
злато да заблестява.*

*Не ще съзреш във девствената джунгла
как огънят гъстака ще превземе,
ни с пепел как торят земята бедна,
ни хвърлено нахалост семе.*

*Не ще съзреш и как пресоват бали
тютюни с екзотични аромати,
нито как става сок тръстта за захар
през колела зъбчати.*

*Ще видиш върху масата масивна
разхвърляни старинни пергаменти
и мен — да ги разлиствам и да черпя
съдебни аргументи.*

А вечер, щом от работа се върна,

да срещам с тебе часове прекрасни,
редувайки на глас анали древни
с поети сладкогласни.

Ти ще четеш на глас и — озарена —
ще вникваш в текста чрез акцент изряден
и радостен аз пак ще се заема
с процеса си досаден.

Щом прочетеш за друга хубавица,
о, нека ревността не те обзима,
че в бъдеще далечно ще възхвалят
и твойта хубост несравнима.

**ЛИОНОР ДЕ АЛМЕЙДА (МАРКИЗА ДЕ АЛОРНА)
(1750–1839)**

**ЛИОНОР ДЕ АЛМЕЙДА
ОТГОВОР ДО НАТЕРСИЯ**

*Приятелко, недей ме убеждава,
щом любовта над мене няма сила;
в гръдта си съм навеки подслонила
аз разума, що ти не уважаваши.*

*Добре познавам правилата вечни,
но оня, който сила обладава,
та нрава си вроден да укротява,
не се бои от грешки безчовечни.*

*Ти на изменчивостта се доверяваш,
а мен не ме привличат непознати,
бездушна съм към срещи и поврати...
Нима търпимостта ми не познаваш?*

*Душата ми е странно устроена:
на земната любов не се надявам,
война на всеки мъж аз обявявам,
от любовта щом бъда победена.*

*Кого ти виждаш за любов достоен?
Та кой ли жрец на Любовта във храма
не ще превърне с низост и измама
мистерии в присмех непристоен?*

Във мене друга обич избуява —

*не вопъл или смут на сетивата;
държа на тези роби аз юздата,
закон по-висш и свят ги подчинява.*

*Но както често в почва камениста
различни сили с мощ са уравниени,
любов ме пази днес от покварени,
душа за обич търся, ала чиста.*

*На мнения позорни подчинен е
човекът, сраснал с нрава на тълпата,
че тя осмива бляна на душата...
Такъв ли мъж желаеш и на мене?*

ЛИОНОР ДЕ АЛМЕЙДА
САМИЧКА В ГОРАТА...

*Самичка в гората,
с тревогата своя,
потиснах копнежа,
подирих покоя.*

*Съгледах луната,
зад облак прикрита,
над водни предели
лъчът ѝ полита.*

*Потокът разбунен
и тъй бистропенен
за мен на живота
е знак неизменен.*

*И само в гръдта ми
с притихнала скръб
тъгата отново
се впи с остър зъб.*

ЛИОНОР ДЕ АЛМЕЙДА
О, КОЛКО ВЕДРО Е НЕБЕТО...

*О, колко ведро е небето,
как неусетно се подава
луната — светла, величава —
и пръска сумрака дълбок.*

*Утихват вече ветровете,
напева звучен на реката
догонва от далечината
гласът незрим на горски рог.*

*Подреждам мислите си смътни,
в плен на Природата прекрасна,
и тази нощна хубост ясна
е моят сладостен палач.*

*Но ако лирата докосна,
надежди неосъществими
стълпяват спомени любими
и песента ми става плач.*

АНТОНИУ ФЕЛИСИАНУ ДЕ КАЩИЛЮ
(1800–1875)

АНТОНИУ ФЕЛИСИАНУ ДЕ КАЩИЛЮ
ИЗ „ПИСМА НА ЕХО ДО НАРЦИС“
ПИСМО ХХІ

*Пак, Нарцисе, ти пиша, че всичката ми обич
в гърдите ми угасна, когато ме пропъди,
след себе си оставил единствено омраза.*

*Да, висш закон е, знай, по щастие копнежът;
така копнеех аз, но ти не бе съгласен;
ридах напразно аз, ти беше безсърдечен.
Простря ме ти без милост на звяр жесток в нозете
и аз кадох тамян напразно пред триножник.
Останала ми бе измамата и чарът;
за да те покоря, опитах всичко, всичко.
На нимфата ти мила аз името обсебих,
пред твоите очи успях да се престоря,
че истински обичам и за да бъдем двама,
примамих те сама сред пещера пустинна.
Дойде и твоите стъпки кънтяха отдалече.
За миг се задържа на входа полутъмен
и шепнейки със глас, от смут и страх прегракнал,
„Тук ли си, нимфо?“ — каза. „Тук съм“ — ти
отвърнах.*

*Ти влезна насърчен, едва те бе погълнал
смразяващият мрак, в прегръдките ти паднах
аз, без да се уплаша, че ти ще ме познаеш.
Ала коя ли зла богиня завистлива
внезапно ти разкри забулената тайна?*

Блуждаеща ръка едва ти бе поставил
на тръпната ми гръд, и ужасен извика:
„Коя, коя си ти?“ И след това добави:
„Не, ти не си, не си...“ И от стрела по-пъргав,
побягна ти от мене по ръбовете остри
на канари отвесни и сякаш непристъпни.
Понечих да те следвам, ала се спрях в уплаха,
останах вцепенена, студена, неподвижна,
на мрамор твърд подобна от статуя антична.
Но ще те възмездя за страшната обида,
за болката жестока, която причини ми.
Прекрасната наяда, която обожаваш,
това си ти самият, огледан във водата!
Ти сянката обичаш, а аз обичам тебе;
една любов безплодна, със моята сравнима,
защото в теб самия е туй, което търсиш.
Насладата ти бяга, убягва и на мене,
макар че аз я диря, защото ти се криеш
като от зла Мегера от нежната любима.
И аз те ненавиждам, презирам те дълбоко,
сърцето ми такава омраза не побира,
омраза справедлива, от тебе причинена.
Покоя ми отне ти, отне ми свободата,
смеха и радостта ми, и славата, и всичко,
та, клетнико, престанах дори да бъда нимфа.

В един ужасен сън съгледах странен образ —
видях се как започвам да се превръщам в камък.
Изстивах много бързо и сякаш мраз течеше
но цялото ми тяло, без време вцепенено.
Поисках да избягам, но глезените мои
превърнали се бяха на камъни корави;
ръцете си протегнах и те се промениха
във същата минута на кремъчни отломки.
Угасна всеки усет във тялото ми клето
и от това, което преди аз притежавах,
останаха до днеска гласът ми и душата.

Чуй, Нарцисе, не помня мой сън да ме е лъгал:
отне ми същността и тялото на нимфа
и оня мраз сънуван усещам как ме сграбчва,
как всичките ми мускули по малко вцепенява.
С усилие огромно успявам да ти пиша,
едва ръката движа и буквите нанизвам.

Прости, напускам вече любимите дъбрави,
отивам в планините — другарки мои нови,
за да оплаквам вечно страдания и жалби.
Не Фуриите гонят, но те причакват тайно
Амур и Немезида в божествени прегръдки,
поемат те несетно и в светлина те къпят,
че край брега на Стикс ще бъде мрак навеки,
а в нейните води — щом справедливост има
лицето си ще гледаш след тоя ден неспирно,
от мъка излияло, от чар съвсем лишено,
опалено и цяло до болка нажежено
под стръвния камшик на страшната Мегера.
Прости! Излей се ти, о, безполезна жалбо,
отчайвай се, зови, вопий към боговете;
главата ти е вече на фуриите плячка,
безчестнико, отмина часът на мойта прошка!

**АНТОНИУ ФЕЛИСИАНУ ДЕ КАЩИЛЮ
ТРИНАДЕСЕТГОДИШНА**

*Тринадесетгодишна,
лицето ми е ведро;
ах, мамо, омъжи ме,
но за Гайтейру Педру.*

*Че аз мома съм вече
и в гиздава премяна,
танцувам със момците
в неделя на мегдана.*

*Че аз не съм Анита,
дете между децата,
а сеньорита Ана —
от хълма над реката.*

*Надпявам се с момите
и седенкувам вечер,
бонбон не ми подава
случаен пътник вече.*

*Аз патките отвеждам
на паша край реката
и после всичко виждам
сама от стръмнината.*

*И щом като съгледам,
че вече никой няма,
със патките се къпя
под смриката голяма.*

Лице от слънце смугло

оглеждам във водата —
на всичките овчари
разпалва то сърцата.

Очите ми — череши,
усмивката ми — блага,
а в песента се пее,
че на сърце туй ляга.

Но чедото ти, мамо,
съвсем не си прилича
с онуй, що лани гледах,
с предишното момиче.

Елечето ми ново
от агне и самури
на Браш воденичаря
момичето го тури.

като му рекох: „На ти
елече за по-малки,
от агне и самури,
със сребърни вързалки.

На мене ми е тясно,
за тебе с добро то;
ти с малките играеш,
аз ходя на хорото.“

Мома съм аз, мома съм
и кича се с пендари,
тринадесет години
навърших януари.

Че аз не съм Анита,
а Ана от селцето.
Но Педру, мила мамо,

лежи ми на сърцето.

*Аз поляка не искам,
че много е наперен,
със щръкнали мустаци
и вид високомерен.*

*А оня гурбетчия
с глава е белокоса;
тринадесет години
по-скъпи от сребро са.*

Издание:

Както са едно вода и жажда...

Сборник

Португалски

Първо издание

Подбрал и превел от португалски: Симеон Хаджикосев

POESIA MEDIEVAL

I. Cantigas de amigo

Ordenação, prefácio e notas de Hernâni Cidade

5-a Edição, Lisboa. 1972

ANTOLOGIA LITERÁRIA (Comentada)

Época clássica. Século XVI

Maria Ema Tarracha Ferreira

Editorial Aster, Lisboa, 1976

Os Lusíadas

de Luis de Camões

Instituto de Alta Cultura

Lisboa, 1972

POETAS DO SÉCULO XVII!

Seleccção, prefácio e notas de Rodrigues Lapa

Seara Nova, Lisboa. 1967

Ч-1

Народна култура — София, 1985 г.

Съставителство, превод, предговор и бележки © Симеон Хаджикосев

Рецензенти: Божидар Божилов, Румен Стоянов

Литературна група ХЛ. 04 9536678331/5559-29-85

Редактори: Александър Миланов, Симеон Владимиров

Художник-редактор: Николай Пекарев
Художник: Петър Тончев
Технически редактор: Красимир Градев
Коректор: Стефка Добрева

Дадена за набор: август 1984 г.
Подписана за печат: февруари 1985 г.
Излязла от печат: март 1985 г.
Формат 70×90/32. Печатни коли 11
Издателски коли 6,42. УИК 5,27.

Цена 1,05 лв.

ДИ „Народна култура“ — София
ДП „Георги Димитров“ — София

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.